

درس نهم **باز تولید هویت اجتماعی^۱** (چگونگی شکل گیری و تداوم هویت اجتماعی)

جامعه پذیری چه نقشی در باز تولید هویت اجتماعی دارد؟

در یک کندوی زنبور عسل چندین گروه زنبور وجود دارد. هر گروه به صورت غریزی وظایف خود را انجام

می دهد. آیا انسان ها نیز به صورت غریزی فعالیت های گروهی و جمعی خود را انجام می دهند؟ **خیر**

انسان چگونه به موقعیت اجتماعی خود در جهان اجتماعی پی می برد؟ انسان برخلاف موجودات دیگر، به صورت غریزی نمی داند چه موقعیتی در جهان اجتماعی دارد و در این

موقعیت چه وظایفی برعهده اوست. انسان باید موقعیت خود را بشناسد، حقوق و تکالیف خود را یاد بگیرد و

با عمل به آنها، هویت اجتماعی خود را شکل دهد.

به نظر شما، انسان ها چگونه به جایگاه اجتماعی خود پی می برند و هویت اجتماعی افراد چگونه شکل می گیرد؟

در انگلستان سالانه تعداد زیادی جوجه تیغی در بزرگراه ها و جاده های خارج از شهر، در اثر برخورد با اتومبیل ها کشته می شوند. این جوجه تیغی ها که در جاده ها رفت و آمد می کنند، مطابق غریزه، هنگام ترس، در خود جمع می شوند و به صورت یک گلوله تیغی در می آیند. این عمل در طبیعت مانع از آن می شود که جانوران خطرناک به جوجه تیغی ها صدمه بزنند؛ ولی اتومبیل ها بدون توجه، آنها را زیر چرخ های خود له می کنند و رد می شوند. جوجه تیغی ها می بینند که هموعانشان به این شکل از بین می روند؛ ولی قادر نیستند خود

و دیگران را از خطر له شدن زیر چرخ های اتومبیل ها آگاه سازند. چرا؟ **چون قادر نیستند آگاهی خود را به دیگران منتقل کنند**

به نظر شما چه عاملی در زندگی انسان ها، این خلأ را پر می کند؟ **آموزش ارزش ها و اعتقادات و شیوه های زندگی به نسل های جدید در جامعه**

۱- به معنای انتقال آن از نسلی به نسل دیگر است به گونه ای که علی رغم گذر زمان و پذیرش تغییرات، ویژگی های اساسی آن پایدار می ماند و دوام می آورد.

هر فرد در یک جهان اجتماعی متولد می‌شود که به وسیله نسل‌های قبل از او ایجاد شده است. جهان اجتماعی، پس از تولد هر فرد، بخشی از **هویت اجتماعی** او را تعیین می‌کند؛ یعنی آن فرد را به‌عنوان یکی از اعضای خود به رسمیت می‌شناسد و برای او ویژگی‌هایی متناسب با موقعیتی که در آن قرار گرفته است، در نظر می‌گیرد. در این زمینه می‌توان به صدور شناسنامه برای نوزادان اشاره کرد. آیا در مورد فرایند صدور شناسنامه برای نوزادان و نهادها و سازمان‌های مرتبط با آن چیزی می‌دانید؟ **چرا جهان اجتماعی، ارزش‌ها و اعتقادات و شیوه زندگی خود را به فرد آموزش می‌دهد؟**

جهان اجتماعی برای بقا و تداوم، اعتقادات، ارزش‌ها و شیوه زندگی خود را به فرد آموزش می‌دهد. **فرد برای مشارکت در جهان اجتماعی، چه اقدامی انجام می‌دهد؟** شیوه زندگی در آن را می‌آموزد و به تدریج با موقعیتش در جهان اجتماعی و حقوق و تکالیفی که برعهده دارد، آشنا می‌شود.

فرد با آموزش‌های اساسی و ماندگاری که در **خانواده** می‌بیند، **اولین و مهم‌ترین** آشنایی‌ها را با جهانی که در آن متولد شده است، پیدا می‌کند. **مدرسه، گروه‌های هم‌بازی، مجالس علمی و مذهبی** و رسانه‌های جمعی، از دیگر عوامل آشنایی افراد با جهانی هستند که در آن زندگی می‌کنند. **تعریف جامعه‌پذیری خرداد ۹۴ خرداد ۹۸** به فرایندی که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی دنبال می‌کند و مسیری که برای شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد طی می‌شود، جامعه‌پذیری می‌گویند.

عوامل آشنایی افراد با جامعه ای که در آن زندگی می‌کنند، را نام ببرید

بخوانیم و بدانیم

گروه‌های شغلی یا حرفه‌ای، همواره یکی از گروه‌های اجتماعی مهم بوده‌اند. اعضای هر حرفه برای خود نوعی منشور اخلاقی داشته‌اند که دستورالعمل زندگی اعضای آن حرفه را نشان می‌دهد. در ایران «فتوت‌نامه‌ها» نوعی از این منشورهای شغلی بود. فتوت‌نامه عبارت بود از دستورالعمل‌هایی که اهل هر حرفه برای خود داشتند و به استناد آن، هم روابط میان اعضای حرفه و هم روابط میان حرفه و جامعه را تعیین می‌کردند. از جمله آنها «فتوت‌نامه بنّایان» بود که برخی از عبارات‌های آن به این شرح است:

اگر پرسند که چند اصل است، بنّایی را، بگو که پنج اصل است. اول با طهارت بودن، دویم بر جاده راستی بودن، سیم با حیا بودن و نظر از غیر برداشتن، چهارم کم سخن گفتن، پنجم به ادب بودن نزد بزرگان.

اگر پرسند که چند حکم باشد بنّایی را، بگو که ده حکم است. از علم دین باخبر باشد، باسخاوت و خیر باشد، در کار خود استاد باشد و آنچه را که انجام دهد، چنان باشد که از برای خود نماید، با همه کس به خلق نیکو پیش آید، تنگ حوصله نباشد، فقیر دوست باشد و ... برای آشنایی بیشتر با منشورهای شغلی، می‌توانید منشور اخلاقی پزشکان، معلمان و ... را مطالعه کنید.

■ خانواده، مدرسه، مسجد و رسانه‌های جمعی از عوامل آشنایی افراد با جامعه هستند.

غیر رسمی

رسمی

■ جامعه‌پذیری رسمی و غیررسمی

پاسخ دهید

آیا جامعه‌پذیری در جوامع مختلف، شیوه واحد و ثابتی دارد؟ توضیح دهید.

■ کنترل اجتماعی

کنترل اجتماعی چه نقشی در باز تولید هویت اجتماعی دارد؟

آیا فرایند جامعه‌پذیری همیشه به طور کامل انجام می‌گیرد و با موفقیت همراه است؟ آیا **خیر** افراد می‌توانند از پذیرش عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی سر باز زنند؟ **بله** برخی افراد به طور کامل جامعه‌پذیر نمی‌شوند؛ در آن صورت، جامعه برای استمرار و تداوم خود چه می‌کند؟

به نظر شما پدر و مادر صرفاً راه و بیراههٔ زندگی را به فرزندان خود می‌آموزند یا مراقبت می‌کنند تا فرزندانشان راه را بیمایند و به بیراهه نروند؟ آیا اولیای مدرسه به یادآوری قواعد و مقررات مدرسه به دانش‌آموزان بسنده می‌کنند یا نظارت می‌کنند تا مقررات اجرا شود؟ در تمامی بخش‌های جهان اجتماعی، سازوکارهایی برای نظارت بر اعضا وجود دارد. عضویت در جهان اجتماعی، همواره با نظارت و کنترل اجتماعی همراه است و صرفاً به این توصیه بسنده نمی‌شود که:

من آنچه شرط بلاغ است با تو می‌گویم تو خواه از سخنم، پندگیر خواه ملال

منظور از نظارت و کنترل اجتماعی چیست؟ کنترل اجتماعی چرا و چگونه صورت می‌گیرد؟

ایا فرآیند جامعه پذیری همیشه با موفقیت همراه هست؟

ممکن است برخی انسان‌ها هویتی را که جهان اجتماعی برای آنها در نظر گرفته است، نپذیرند. **۹۶ خرداد ۹۶**

همواره افرادی هستند که جذب عقاید و ارزش‌های جهان اجتماعی خود نمی‌شوند و نقشی را که نهادها و سازمان‌های مختلف جامعه از آنها انتظار دارند، نمی‌پذیرند. این افراد به حقوق و تکالیف خود پایبند نیستند و رفتارهای مخالف انجام می‌دهند.

کژروی اجتماعی را تعریف کنید

به کنش‌هایی که برخلاف عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه هستند، کژروی اجتماعی می‌گویند.

۹۷ خرداد ۹۸

آیا می‌توانید نمونه‌هایی از کژروی اجتماعی را نام ببرید؟

■ غبارروبی، عطرافشانی و گلباران مزار شهدا

■ روز بزرگداشت یاد سربازان و کشته‌شدگان جنگ در فرانسه

■ برگزاری مراسم جشن تکلیف در مدارس

■ استفاده از دوربین‌های نظارتی در چین برای جلوگیری از تقلب. در این کشور، تقلب مجازات زندان به دنبال دارد.

دو روش پیشگیری و کنترل اجتماعی را بنویسید. خرداد 99 شهریور 99

هر جامعه ای علاوه بر جامعه پذیری، برای پیشگیری از کجروی های اجتماعی و کنترل آنها، از چه روش هایی استفاده می کند؟ خرداد 91 دی 98

هر جامعه ای علاوه بر جامعه پذیری، برای پیشگیری و کنترل کژروی های اجتماعی، روش های زیر را به کار می گیرد.

- تبلیغ و اقناع: هر جهان اجتماعی می کوشد تا از طریق آموزش، عقاید و ارزش های خود را به گونه ای ترویج کند که افراد برای پذیرش آنها قانع شوند.
- تشویق و پاداش: هر جهان اجتماعی، افرادی را که مطابق ارزش ها و قواعدش عمل کنند، تشویق می کند و به آنها پاداش می دهد.
- تنبیه و مجازات: هر جهان اجتماعی، کسانی را که دچار کژروی اجتماعی شده باشند، تنبیه و مجازات می کند.

اقناع را تعریف کنید و بنویسید آیا همه ی اقناع یعنی چه؟

نمونه هایی از روش های مذکور را در مدرسه خود بیابید. فرهنگ ها قدرت اقناعی یکسانی دارند؟

اقناع روشی است که به واسطه آن، فرهنگ در افراد درونی می شود. هرچه قدرت اقناع یک فرهنگ

بیشتر باشد، افراد کنش ها و اعمال متناسب با آن فرهنگ را بهتر انجام می دهند. فرهنگ هایی که

ظرفیت منطقی و عقلانی^۱ بیشتری دارند و با فطرت آدمیان^۲ سازگارترند، از قدرت اقناعی بیشتری برخوردارند. [شکل رسمی پاداش و تنبیه در جامعه، توسط چه گروه هایی انجام می شود؟

تشویق و تنبیه به دو شیوه رسمی و غیررسمی انجام می شود. شیوه غیررسمی آن بیشتر در

خانواده، همسالان یا به وسیله عموم افراد جامعه انجام می شود و آثار و نتایج عمیق تری دارد.

شیوه رسمی پاداش و مجازات، بیشتر توسط سازمان ها و مؤسسات اجتماعی مانند ادارات، پلیس،

دادگاه و زندان صورت می گیرد. کنترل اجتماعی را تعریف کنید

به مجموعه فعالیت هایی که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه^۳

انجام می گیرد، کنترل اجتماعی می گویند.

بخوانیم و بدانیم

شاید این پرسش برای شما مطرح شود که کدام یک از روش های کنترل اجتماعی مناسب ترند؟ بدون شک، هر کدام از این روش ها مزایا و معایبی دارند و ممکن است در عمل با موفقیت یا شکست مواجه شوند. تحقیقات مختلف درباره چگونگی استفاده از این روش ها در خانواده ها نشان می دهد، والدینی موفق ترند که متناسب با رفتار خوب و بد فرزندان خود، به درستی از این روش ها استفاده می کنند.

۱- عقاید و ارزش های آن منطقی و عقلانی باشند.

۲- فطرت، مجموعه بینش ها و گرایش هایی چون حقیقت جویی، فضیلت خواهی، زیبایی دوستی، خلاقیت، عشق و پرستش در آفرینش انسان است که او را از سایر موجودات ممتاز می کند. خداوند انسان را بر فطرت خویش آفرید. فطرت آدمی و شکوفایی آن شدت و ضعف می پذیرد و امکان انحراف از آن نیز وجود دارد ولی به طور کامل سرکوب و نابود نمی گردد. بنابراین هم امکان پیدایش شیوه های مختلف زندگی وجود دارد و هم امکان دآوری و ارزیابی آنها، فطرت یکی از ملاک های ارزیابی شیوه های زندگی است و برخی از شیوه های زندگی حاصل انحراف از فطرت انسانی است و با آن ناسازگارند.

۳- انتظارات جامعه از طریق الگوهای عمل یا همان هنجارها در حقوق و تکالیف مربوط به نقش های اجتماعی نمودار می شوند و افرادی که این نقش ها را به عهده می گیرند باید با رعایت آنها انتظارات جامعه را برآورده سازند.

فرهنگ به واسطه ی چه روشی در افراد درونی می شود؟ اقناع

هر جهان اجتماعی که روش های مناسب برای کنترل اجتماعی نداشته باشد، دچار چه وضعیتی می شود؟

دی ۹۹ هر جهان اجتماعی که روش های مناسبی برای کنترل اجتماعی نداشته باشد، در معرض آسیب های بیشتری قرار می گیرد؛ باز تولیدش با مشکل مواجه می شود و دوام و بقای آن تهدید می شود.

من قیام نکردم؛ مگر برای احیای
امر به معروف و نهی از منکر
امام حسین علیه السلام

دی ۹۲ و خرداد ۹۳ شهریور ۹۸ دی ۹۸

در جهان اسلام، امر به معروف و نهی از منکر در فرایندهای جامعه پذیری و کنترل اجتماعی نقش

مهمی دارد و دارای آثار فردی و اجتماعی و نتایج معنوی و دنیوی بسیاری است.

امر به معروف و نهی از منکر روش های مختلفی دارد. برخی روش های آن تبلیغی و برخی تشویقی

یا تنبیهی است. امر به معروف و نهی از منکر سطوح متفاوتی نیز دارد. در مواردی، همگانی و به

عهده همه افراد جامعه است و در برخی موارد، وظیفه سازمان های رسمی و حکومتی است. به

نظر شما امر به معروف و نهی از منکر در چه مواقعی مسئولیتی همگانی و در چه مواقعی وظیفه

نهادها و سازمان های رسمی است؟

امر به معروف و نهی از منکر، سطوح مختلفی دارد، آنها را بنویسید

بخوانیم و بدانیم

امر به معروف و نهی از منکر در متن زندگی اجتماعی

در صدر اسلام مسلمانان هنگام احوالپرسی و خدا حافظی، سوره عصر را تلاوت می کردند.

ابتدا یکی از افراد، بخشی از سوره را می خواند و فرد مقابل، آن را به پایان می رساند.

به نام خداوند بخشنده مهربان

قسم به عصر (۱). که آدمی به راستی در زبان است (۲). مگر آنان که ایمان آورند و عمل صالح انجام دهند و

یکدیگر را به رعایت حق سفارش کنند و یکدیگر را به استقامت و شکیبایی سفارش کنند (۳).

گفت و گو کنید

● جامعه برای حفظ سلامت عمومی به پزشکان نیازمند است. تحصیل در رشته پزشکی، کاری دشوار است. به نظر شما در جامعه برای جذب افراد به رشته پزشکی چه کارهایی انجام می شود؟ رشته پزشکی در کشور ما از این جهت چه وضعیتی دارد؟

● برخی پزشکان ممکن است بر خلاف هنجارهای پذیرفته شده عمل کنند. برخی کژروی های پزشکی را نام ببرید و راه ها و شیوه های پیشگیری و کنترل آن را بیان کنید.

امر به معروف و نهی از منکر از جمله راهکارهای اسلام برای جامعه پذیری و کنترل اجتماعی است. شهریور 99

خلاصه کنید

– باز تولید هویت اجتماعی از طریق جامعه پذیری و کنترل اجتماعی انجام می شود.

مفاهیم اساسی

تداوم هویت اجتماعی،

آنچه از این درس آموختیم

درس دهم تغییرات هویت اجتماعی (فرصت‌ها و محدودیت‌های تغییرات هویتی در جهان اجتماعی)

تحرك اجتماعی چیست؟
منظور از موقعیت اجتماعی چیست؟ با شناخت موقعیت اجتماعی فرد، چه اطلاعاتی در باره او بدست می‌آوریم؟
 منظور از موقعیت اجتماعی، جایگاهی است که فرد در جامعه یا در یک گروه اجتماعی دارد. ما با شناخت موقعیت اجتماعی فرد، دربارهٔ او اطلاعاتی به دست می‌آوریم؛ مانند اینکه با چه کسانی در ارتباط است؛ چه انتظاراتی باید از او داشته باشیم؛ چگونه باید با او رفتار کنیم و...
 کسب هویت‌های اجتماعی جدید، با تغییراتی در موقعیت اجتماعی افراد همراه است. این تغییرات موقعیتی چه انواعی می‌تواند داشته باشد؟

دانش آموزی دربارهٔ این موضوع که «در آینده می‌خواهید چه کاره شوید؟» نوشته بود:
 «داشتم فکر می‌کردم، دوست دارم یک مامان خوب و مهربون بشم، شاید بخوام یک خانم دکتر یا یک خانم معلم بشم، شاید هم یک خانم خانه‌دار، راستی دندانپزشک هم خوبه، مددکار هم همین‌طور و... پیش خودم فکر کردم هر کاره‌ای که بشم، مهم اینه که فردی مفید برای خودم و جامعه‌ام باشم تا پدر و مادرم به وجودم افتخار کنند. به قول مادرم بچه‌ها باقیات الصالحات پدر و مادر و معلمشون! چه بسا من هم باقیات الصالحات آنها شدم. خدا را چه دیدی!»

موضوع «در آینده می‌خواهید چه کاره شوید؟» چه اهمیتی دارد که برخی معلمان نگرارش، اصرار دارند دانش‌آموزان دربارهٔ آن مطلب بنویسند؟ آیا منظور، صرفاً پرسش از شغل آینده آنهاست؟ شما چه برداشتی از این پرسش دارید و چگونه به آن پاسخ می‌دهید؟

افراد چگونه هویت انتسابی و هویت اکتسابی خود را به دست می آورند؟ توضیح دهید

جاخالی

[**خرداد ۹۹**] افراد در بدو تولد، هویت اجتماعی **انتسابی** خود را به صورت انفعالی - خودشان در به دست آوردن

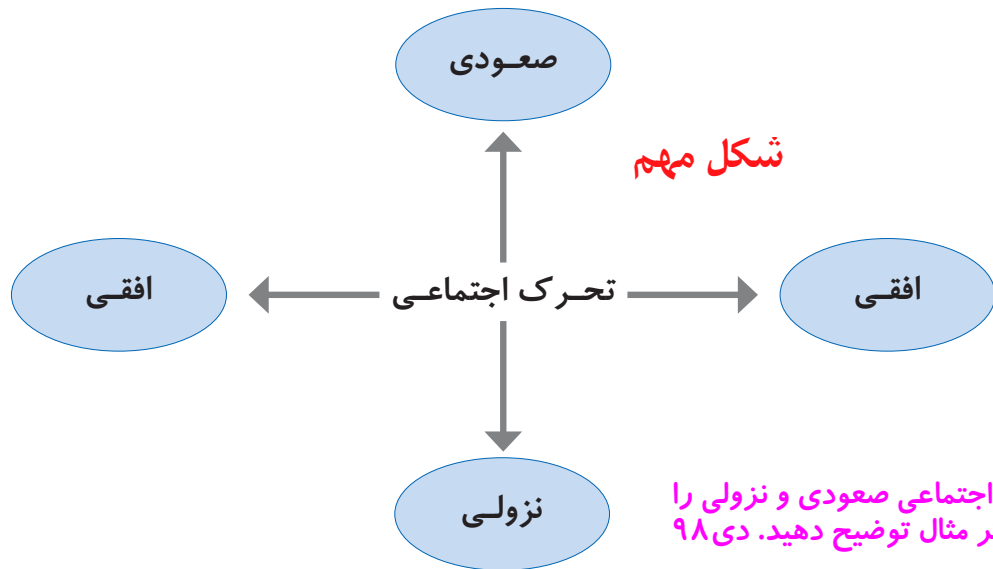
نقشی ندارند - در محیط خانواده و... می پذیرند. با گذر زمان، آنها به گونه ای فعال، با محیط

اجتماعی خود برخورد می کنند؛ هویت اکتسابی خود را به دست می آورند و متناسب با این هویت

اجتماعی جدید، از موقعیت اجتماعی جدیدی برخوردار می شوند.]

جابه جایی افراد از یک موقعیت اجتماعی به موقعیت اجتماعی دیگر را **تحرك اجتماعی** می گویند.

انواع **تحرك اجتماعی** را نام ببرید. **صعودی**، **نزولی** و **افقی**. **تحرك اجتماعی** را تعریف کنید. **دی ۹۷ خرداد ۹۸**

مثال برای تحرك اجتماعی صعودی

[کارمند یک اداره، هنگامی که مدیر بخشی از اداره می شود یا مدیر یک بخش یا هنگامی که مدیر

کل می شود، تحرك اجتماعی صعودی پیدا کرده است.) **مثال برای تحرك اجتماعی نزولی** (مدیر اداره هنگامی که از مدیریت عزل می شود و به صورت کارمند عادی به کار خود ادامه می دهد، تحرك اجتماعی نزولی دارد.) **مثال برای تحرك اجتماعی افقی** (شخصی

شغل خود را تغییر می دهد، در صورتی که شغل جدید، موقعیت اجتماعی او را تغییر ندهد،

شهریور ۹۹ تحرك اجتماعی **افقی** دارد.) مانند کارمندی که از یک بخش اداره به بخش دیگر منتقل می شود.

آیا می توانید برای هر یک از انواع تحرك اجتماعی نمونه های دیگری مثال بزنید؟

دی ۹۹ در همه کشورهای رده بندی مشاغل وجود دارد ولی رده بندی در کشورهای مختلف یکسان نیست.

ایا اهمیت مشاغل در همه کشورها یکسان است؟ برخی مشاغل در بعضی کشورها از اهمیت بیشتری برخوردارند و بالعکس. باید به یاد داشته

باشیم که موقعیت اجتماعی افراد صرفاً تابع مشاغل آنها نیست؛ بلکه به عوامل دیگری مانند علم،

دی ۹۷ خرداد ۹۹ ایمان، تقوا، هنر، احترام و... نیز بستگی دارد. آیا می توانید به ملاک های دیگری اشاره کنید؟

دلسوز بودن - پر تلاش بودن - دقیق بودن

تحرك اجتماعى يك فرد در طول زندگى اش، چه نوع تحرك اجتماعى است؟ درون يك نسل

بخوانيم و بدانيم

انسداد اجتماعى يعنى چه؟
مسدود بودن راه ارتقا و تحرك اجتماعى صعودى را انسداد اجتماعى مى گويند. باز بودن راه تحرك اجتماعى به معنای امکان دسترسى افراد محروم و كمتر برخوردار جامعه، به موقعيت هاى اجتماعى بالاتر است. انسداد اجتماعى بيشتر در جوامعى وجود دارد كه موقعيت اجتماعى افراد بر اساس ويژگى هاى انتسابى مانند وراثت، نژاد و... تعيين مى شود؛ ولى در بسيارى از جوامع كه مبتنى بر ويژگى هاى اکتسابى هستند، نيز شرايط به گونه اى است كه در عمل، راه تحرك اجتماعى بر محرومان جامعه بسته مى شود. مثلاً در جوامعى كه رده بندى موقعيت هاى اجتماعى بر اساس سرمايه اقتصادى است، محرومان با انسداد اجتماعى مواجه اند.

نمونه بياوريد

تفاوت تحرك اجتماعى درون يك نسل و درون دو نسل چيست؟ دي ۹۸
تحرك اجتماعى گاه درون يك نسل (يك فرد در طول زندگى خودش) و گاه در دو نسل (يك فرد نسبت به والدينش) اتفاق مى افتد. نمونه هاى از تحرك اجتماعى درون نسلى و ميان نسلى را بيان كنيد.

فرصت ها و محدوديت هاى تغييرات هويتى کدام اند؟

دانستيد اعضاى جهان اجتماعى ابتدا با هويت انتسابى خود آشنا مى شوند و به تدريج با فعاليتشان، موقعيت و هويت اکتسابى خود را به دست مى آورند. آيا اعضاى جهان اجتماعى مى توانند هر نوع هويت اجتماعى را كسب كنند؟ خير

در جوامع فئودالى غربى، موقعيت اجتماعى افراد به چه چيزى بستگى داشت؟ و شامل چه گروه هاى بود

در جوامع فئودالى غربى، موقعيت اجتماعى افراد به رابطه آنها با زمين بستگى داشت. برخى ارباب و گروهى رعيت بودند. در اين جوامع، طبقه اى از مردم عادى هم وجود داشت كه نه اشراف بودند و نه رعيت. به همين دليل از آنها به طبقه سوم ياد مى شد كه شامل صراف، بنا، كفاش و... بود. اين طبقه هويت منفى و پست داشت و از نظر قانونى و اجتماعى از هيچ اهميت و اعتبارى برخوردار نبود؛ ولى به علت فوايد و كار كردهاى كه داشت، تحمل مى شد. يكي از نويسندگان مى پرسد كه «طبقه سوم چيست؟» و پاسخ مى دهد «چيزى نيست؛ اما

طبقه سوم در جوامع فئودالى شامل چه كسانى بود؟ و چه ويژگى هاى داشتند؟

مى خواهد چيزى بشود. «طبقه سوم در جوامع فئودالى، جهت كسب اعتبار براى خودش چه اقدامى انجام مى داد؟»
[اين طبقه همان طبقه متوسط بود كه جهت كسب اعتبار براى خودش، به ارزىابى گروه هاى ديگر بر اساس مفيد بودن يا نبودن آنها پرداخت و با ارزىابى اشراف با معيار فايده مندى آنها رابى اعتبار ساخت؛ زيرا خود را توليد كننده و مفيد، و اشراف را مصرف كننده و سربار جامعه معرفى مى كرد. پذيرش معيار فايده مندى، توسط مردم، منجر به پيدايش چه نوع فرهنگى شد؟
شد كه همه انسان ها را صرفاً بر اساس همين ملاك ارزىابى مى كرد. اين روند به شكل گيرى جوامعى انجاميد كه در آنها وضعيت اقتصادى افراد، موقعيت اجتماعى آنها را معين مى كرد و ساير ويژگى هاى هويتى به آن وابسته مى شد]
هر جامعه اى، برخى هويت ها را مى پذيرد و برخى را منع مى كند. آيا مى توانيد مواردى را مثال بزنيد؟

توضیح دهید و مثال بزنید که فرصت های پیش روی افراد برای تحرک اجتماعی و کسب هویت های جدید در جوامع مختلف یکسان نیست. دی ۹۹

آیا فرصت های پیش روی افراد برای تحرک اجتماعی و کسب هویت های جدید در جوامع مختلف یکسان است؟ توضیح دهید. شهریور ۹۹

آیا همه جوامع فرصت های یکسانی برای تحرک اجتماعی در اختیار افراد قرار می دهند؟ دی ۹۸

این کارگران کارخانه آجرپزی در ایالت بیهار هند در کاست نجس ها به دنیا آمده اند. توسط جامعه، وظایف معین و مشخصی بر دوش آنها گذاشته می شود بی آنکه از فرصت های تحرکی که نظام های طبقاتی به افراد می دهند، برخوردار شوند.

*** (در جهان های اجتماعی مختلف، فرصت های پیش روی افراد برای تحرک اجتماعی و کسب

هویت های جدید، متفاوت است. هر جامعه ای به تناسب عقاید و ارزش هایی که دارد، برخی

تغییرات هویتی و تحرک های اجتماعی را تشویق و برخی دیگر را منع می کند.)

خرداد ۹۹ مثلاً جامعه ای که براساس ارزش های نژادی شکل می گیرد، صرفاً برای یک نژاد خاص، امکان

تحرک اجتماعی صعودی را فراهم می آورد. درباره جامعه آپارتاید (جدانژادی) چه می دانید؟
در جامعه ای که قواعد و روابط آن بر اساس ارزش های اقتصادی است، تحرک اجتماعی چگونه است؟
جامعه ای که قواعد و روابط آن براساس ارزش های اقتصادی است، تحرک اجتماعی صعودی

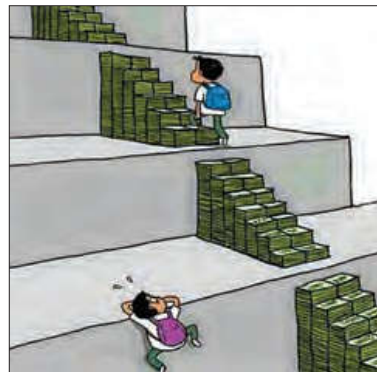
را تنها برای کسانی ممکن می سازد که منابع ثروت را در اختیار دارند.

جهانی که حول ارزش های دنیوی و این جهانی شکل می گیرد، تحرک اجتماعی را در محدوده

همان ارزش ها به رسمیت می شناسد.

قانون ممنوعیت استفاده از حجاب در مدارس فرانسه، فرصت تحصیل و اشتغال را از زنان مسلمان با حجاب سلب می کند و مغایر شعار معروف انقلاب فرانسه «آزادی، برابری و برادری» است.

جامعه ای که قواعد و روابط آن بر اساس ارزش های اقتصادی است، تحرک اجتماعی را تنها برای کسانی ممکن می سازد که منابع ثروت را در اختیار دارند.

جلوگیری از تحصیل دختران محجبه در برخی جوامع غربی بیانگر چیست؟

هویت اجتماعی افراد در یک جهان سکولار چگونه است؟ مثال بزنید

در یک جهان سکولار، هویت دینی و معنوی افراد نمی تواند بروز و ظهور اجتماعی داشته باشد. در این جهان فعالیت هایی که هویت دینی افراد را آشکار کند، منع می شوند. برای نمونه،

می توان به جلوگیری از تحصیل دختران محجبه در برخی جوامع غربی اشاره کرد.

در جوامع سکولار، امکان رای دادن به قوانین الهی وجود دارد؟ مثال بزنید. اکثریت مردم الجزایر در سال ۱۹۹۱ میلادی به حاکمیت اسلامی رأی دادند، اما کودتای نظامی مانع از اجرای نتایج انتخابات شد. رئیس جمهور وقت آمریکا در دفاع از این کودتا گفت که مردم الجزایر نیاز به

دموکراسی کنترل شده دارند. از گفته رئیس جمهور آمریکا چه می فهمید؟

در یک جهان دینی و معنوی چه هویت هایی به رسمیت شناخته نمی شود؟ در یک جهان دینی و معنوی نیز، هویت هایی که ابعاد متعالی و الهی انسان را نفی کنند، به رسمیت

شناخته نمی شوند.

بخوانیم و بدانیم

در جامعه سرمایه داری، مالکیت ثروت همراه با شغل از پایه های اساسی هویت یابی هستند. به همین دلیل امروزه شغل اهمیت فزاینده ای پیدا کرده است.

در جهان اسلام برخی مشاغل مانند **باخواری** و... **حرام** اند و انسان مسلمان نباید به آنها نزدیک شود. برخی مشاغل نیز با اینکه حرام نیستند، ولی از مسلمانان خواسته شده آنها را نپذیرند.

این مشاغل **مکروه** اند مانند **دلالتی**. در مقابل، این جهان بعضی مشاغل و حرفه ها را تشویق و افراد را برای اشتغال به آنها ترغیب می کند. این دسته مشاغل **مستحب** اند؛ مانند **زراعت**.

انسان باید مراقب عواملی باشد که در تربیت و هویت یابی او مؤثرند. شغل فرد، یکی از عوامل تأثیرگذار است. **اساس منع و ترغیب اسلام نسبت به مشاغل و حرفه ها، آثار مخرب یا سازنده**

این حرفه ها بر تربیت و هویت انسان هاست. اسلام، برخی شغل ها را تحسین می کند؛ زیرا انسان سازند و برخی حرفه ها را مذمت می کند؛ زیرا **مخرب** انسان اند. **مذمت یعنی سرزنش**

اسلام، تربیت انسان های متعالی را هدف آفرینش می داند و برای تحقق آن، مراقبت های ویژه ای را اعمال می کند.

اگر تغییرات هویتی مطابق عقاید و ارزش های جامعه نباشد و فراتر از فرصت هایی باشد که در یک

جهان اجتماعی وجود دارد، چه اتفاقی رخ می دهد؟

در چه شرایطی تغییرات هویتی افراد و گروه ها با هویت جهان اجتماعی سازگار است؟ مادامی که هویت اجتماعی افراد در چارچوب عقاید و ارزش های اساسی جامعه شکل می گیرد،

تغییرات هویتی افراد و گروه ها با هویت جهان اجتماعی سازگار است و مورد تشویق و تأیید جامعه

نیز قرار می گیرد. **مثال** فردی که با تلاش و پشتکار خود، در یکی از عرصه های اجتماعی دست به نوآوری

می زند و از این طریق، موقعیت اجتماعی خود و بخشی از افراد جامعه را ارتقا می بخشد، مورد تأیید

جامعه واقع می شود.

■ ایران در زمره ده کشور برتر دنیا در عرصه نانو

■ پژوهشگاه روبان و تحقیق در مورد سلول های بنیادی

مفهوم تعارض فرهنگی را بنویسید

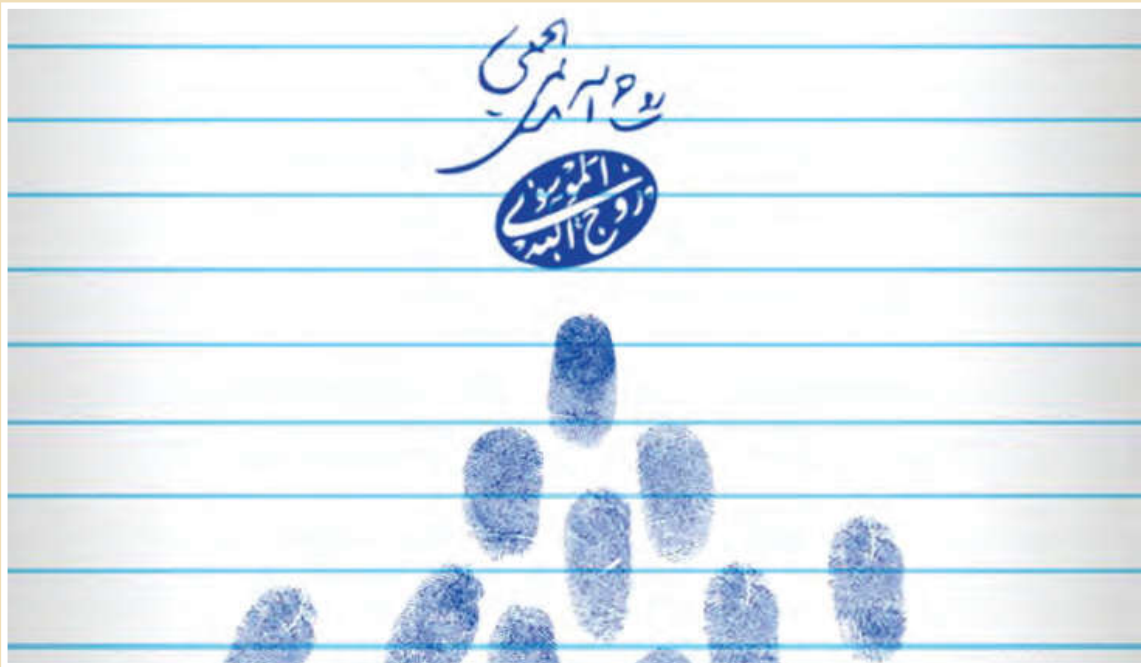
تغییرات هویتی افراد، گاه از مرزهای مورد قبول جهان اجتماعی فراتر می رود. اگر تغییرات هویتی بیرون از مرزهای مقبول جهان اجتماعی رخ دهد و شیوه هایی از زندگی را که با عقاید و ارزش ها در تقابل هستند به دنبال بیاورد، به تعارض فرهنگی منجر می شود که اضطراب و نگرانی های اجتماعی فراوانی به همراه دارد. **انواع تعارض فرهنگی را نام ببرید**

تعارض فرهنگی¹، گاهی ناشی از علل درونی است و به نوآوری ها و فعالیت های اعضای جهان اجتماعی، باز می گردد² و گاه، ناشی از علل بیرونی است و پیامد تأثیرپذیری از جهان های اجتماعی دیگر است.

استدلال کنید

آیا هر نوع ابداع و نوآوری یا هر نوع مواجهه با جهان های اجتماعی دیگر، به تعارضات فرهنگی منجر می شود؟ برای هر مورد نمونه هایی ذکر کنید.

اضطراب و نگرانی های اجتماعی در جهان اجتماعی، نتیجه چه عاملی است؟ تعارض فرهنگی
علل بیرونی تعارض فرهنگی، پیامد چیست؟ پیامد تأثیر پذیری از جهان های اجتماعی دیگر است

درس یازدهم تحولات هویتی جهان اجتماعی (علل درونی)

هویت جهان اجتماعی چیست؟
خرداد 93 دانستید هویت اجتماعی افراد، محصول عضویت گروهی آنهاست؛ مانند اینکه شهری، روستایی و عشایری بودن شما نتیجه عضویت در یک شهر، روستا یا ایل است. جهان اجتماعی نیز هویت خاصی دارد. منظور از هویت جهان اجتماعی چیست و چه تفاوتی با هویت اجتماعی افراد دارد؟

«دانش آموز بودن»، یکی از ویژگی‌های هویت اجتماعی شماست. دانش آموز بودن محصول عضویت شما در یک مدرسه است، ولی خود مدرسه نیز دارای هویت خاصی است. مدرسه با پذیرفتن عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نمادهای نهاد تعلیم و تربیت، به رسمیت شناخته می‌شود. نهاد تعلیم و تربیت نیز یکی از نهادهای جهان اجتماعی است و هویت خود را از **جهان اجتماعی کسب می‌کند. جهان اجتماعی نیز هویتی دارد که از آن به «هویت فرهنگی جهان اجتماعی» یاد می‌شود. هویت فرهنگی جهان اجتماعی چیست؟**

هویت اجتماعی افراد محصول عضویت اجتماعی و گروهی آنها است. ص سوم نهایی. خرداد 99

۱- اگر تغییرات اجتماعی را به دو دسته تغییرات سطحی و عمیق یا خرد و کلان تقسیم کنیم تغییرات عمیق و کلان را تحول اجتماعی می‌گویند. در تحول اجتماعی یک جهان اجتماعی به جهان اجتماعی دیگر تبدیل می‌شود.

هویت فرهنگی هر جامعه بر اساس کدام عناصر شکل می گیرد؟ دی 95 شهریور 97

هویت فرهنگی جهان اجتماعی بر اساس عقاید و ارزش‌های اجتماعی آن شکل می‌گیرد. این هویت هنگامی محقق می‌شود که در میان مردم، عقاید و ارزش‌های مشترکی پدید آید. یعنی هرگاه نوعی از عقاید و ارزش‌ها از سوی افراد پذیرفته و به رسمیت شناخته شود، هویت فرهنگی

جهان اجتماعی پدید می‌آید. **خرداد 99 دی 94**

هویت فرهنگی جهان اجتماعی، پدیده‌ای گسترده‌تر از هویت اجتماعی افراد است. هویت اجتماعی

افراد در پرتو هویت فرهنگی جهان اجتماعی شکل می‌گیرد. هویت فرهنگی جهان اجتماعی، شهریور 95

فرصت شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی خانوادگی، شغلی و... متناسب با خود را پدید می‌آورد و در برابر انواع هویت‌های اجتماعی که با عقاید و ارزش‌های آن ناسازگار است، مقاومت می‌کند.

هویت فرهنگی تا چه زمانی دوام می‌آورد؟ و چه زمانی با چالش مواجه می‌شود؟ شهریور 99

و برای آنها مهم باشد، دوام می‌آورد. هرگاه عقاید و ارزش‌ها اهمیت و اعتبار خود را نزد اعضای خرداد 95

جهان اجتماعی از دست بدهند، دوام هویت فرهنگی با چالش‌هایی مواجه می‌شود.

هویت فرهنگی جامعه را با هویت اجتماعی افراد مقایسه کنید

تأمل کنید

هویت فرهنگی جهان اجتماعی چه رابطه‌ای با هویت اجتماعی افراد دارد؟ آیا این دو می‌توانند مستقل از یکدیگر وجود داشته باشند؟ برای پاسخ، از نمونه زیر کمک بگیرید.

هر خانواده، مانند خانواده ما و شما یک گروه اجتماعی است. هویت خانوادگی هر

کدام از ما، بخشی از هویت اجتماعی ما و نتیجه عضویت در یک خانواده است. در

هر جهان اجتماعی، به چه شکلی از زندگی، خانواده می‌گویند؟

هر جهان اجتماعی به هر شکل از زندگی، خانواده نمی‌گویند، بلکه تنها شکلی

از زندگی که بر اساس عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای نهاد خانواده باشد، پذیرفته

می‌شود. در مقابل، نهاد خانواده نیز تا زمانی دوام می‌آورد که گروه‌های خانوادگی،

عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نمادهای آن را بپذیرند و بر اساس آن عمل کنند. اکنون

شما درباره رابطه میان جهان اجتماعی و نهاد‌های آن فکر کنید.

هویت خانوادگی افراد ↔ خانواده‌ها ↔ نهاد خانواده ↔ هویت فرهنگی جهان

اجتماعی

فرایند تحولات هویتی جهان اجتماعی چگونه است؟ منظور از تحول فرهنگی چیست؟

در فصل اول با دو نوع تغییر در جهان اجتماعی آشنا شدید. آیا آنها را به یاد می‌آورید؟ (برخی تغییرات از نوع تغییراتی است که درون یک جهان اجتماعی رخ می‌دهد ولی برخی تغییرات، یک جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌کند. به این گونه تغییرات اساسی در جهان اجتماعی که هویت جهان اجتماعی را متحول می‌کند، تحول فرهنگی می‌گویند.) به نظر شما جهان اجتماعی چگونه دچار تحولات فرهنگی می‌شود؟

آثار منفی و مثبت بیماری (آثار جسمی، روحی و اجتماعی) بر انسان را در نظر بگیرید. آیا هر بیماری یا عامل بیماری‌زا در بدن انسان به مرگ او می‌انجامد؟ آیا آن دسته از بیماری‌ها که به مرگ می‌انجامند، به صورت ناگهانی پیش می‌آیند یا معمولاً در طول زمان اتفاق می‌افتند و مسیری نسبتاً طولانی را می‌پیمایند؟ آیا این مسیر طولانی دارند معمولاً مسیری طولانی را می‌پیمایند؟ آیا این مسیر قطعی است یا در مواردی برگشت پذیر یا حداقل قابل کنترل است؟ قطعی نیست

در جهان اجتماعی، وضعیت چگونه است؟ آیا هر تعارض فرهنگی به تحول هویت فرهنگی جهان اجتماعی می‌انجامد؟

چگونه تعارض فرهنگی در یک جامعه می‌تواند به تزلزل فرهنگی منجر شود؟
گاهی تعارض فرهنگی یا همان شیوه زندگی ناسازگار با عقاید و ارزش‌های یک جهان اجتماعی تداوم می‌یابد و جهان اجتماعی نمی‌تواند کنش‌های اجتماعی را براساس فرهنگ خود سامان دهد. این وضعیت می‌تواند به «تزلزل فرهنگی» منجر شود. **در چه شرایطی تزلزل فرهنگی رخ می‌دهد؟**
(تزلزل فرهنگی هنگامی رخ می‌دهد که عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌هایی که هویت فرهنگی جهان اجتماعی را می‌سازند، مورد تردید قرار گیرند و ثبات و استقرار خود را در زندگی مردم از دست بدهند. به عبارت دیگر، ناسازگاری اغلب از سطح رفتارها و هنجارها آغاز می‌شود و به سطوح عمیق‌تر یعنی عقاید و ارزش‌ها می‌رسد.)

تزلزل فرهنگی و بحران هویت چه نسبتی با هم دارند؟

(تزلزل فرهنگی می تواند به «بحران هویت» منجر شود. بحران هویت فرهنگی در جایی به وجود می آید که جهان اجتماعی، توان حفظ و دفاع از عقاید و ارزش های اجتماعی خود را نداشته باشد.)

تأخیر در ازدواج و افزایش طلاق نوعی **تعارض فرهنگی** است. اگر این روند تا جایی پیش برود که اعضای جامعه برای تشکیل خانواده یا حفظ آن انگیزه لازم و کافی نداشته باشند و در عمل بسیاری زندگی مجردی را بر زندگی خانوادگی ترجیح دهند، نوعی **تزلزل فرهنگی** بروز می کند. اگر در ادامه، نهاد خانواده و عقاید و ارزش های آن به گونه ای سست شوند که رقیب ها و بدیل های زندگی خانوادگی همانند زندگی با حیوانات، ازدواج با هم جنس، زندگی مشترک بدون ازدواج و... هم عرض خانواده شیوع پیدا کنند؛ به گونه ای که جهان اجتماعی نتواند در برابر این اشکال از کیان خانواده و ارزش ها و هنجارهای آن دفاع کند نهاد خانواده دچار **بحران هویت** می شود. در **ایران** امروز نهاد خانواده با **تعارض های فرهنگی** مواجه است.

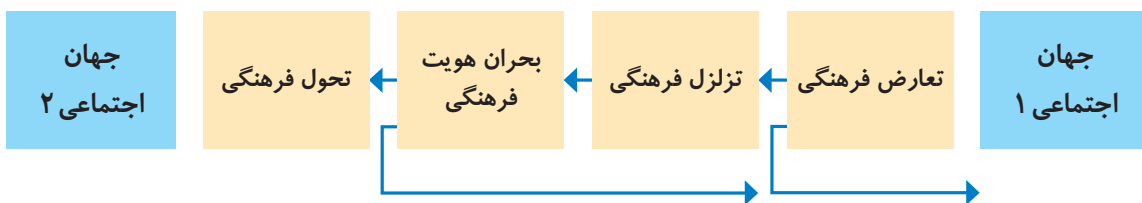
بحران هویت چگونه می تواند به تحول فرهنگی منجر شود؟ توضیح دهید
 [اگر در یک جهان اجتماعی بحران هویت پدید آید، راه برای دگرگونی هویت فرهنگی آن جهان اجتماعی باز می شود. در آن صورت تغییرات اجتماعی از محدوده تغییرات درون جهان اجتماعی فراتر می روند و به صورت تحولات فرهنگی در می آیند و جهان اجتماعی به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می شود.]

شهریور 98 تحولات فرهنگی می تواند مثبت یا منفی باشد. آیا راهی برای تشخیص و ارزیابی این گونه

تحولات وجود دارد؟ **در چه صورت تحولات فرهنگی مثبت خواهد بود؟ با مثال شهریور 93**
 اگر فرهنگی که گرفتار تزلزل، بحران و تحول می شود، فرهنگی باطل باشد و جهت تغییرات به سوی فرهنگ حق باشد، تحول فرهنگی مثبت است؛ اما اگر فرهنگی که اعتبار اجتماعی خود را از دست می دهد، فرهنگ حق باشد و جهت تغییرات به سوی فرهنگ باطل باشد، تحول فرهنگی منفی است. تحول جامعه جاهلی به جامعه نبوی، تحول فرهنگی مثبت و تحول جامعه نبوی به جامعه اموی، تحول فرهنگی منفی است.

خرداد 97

دی 95

بحران هویت می تواند به دگرگونی و تحول هویت فرهنگی منجر شود. (ص) دی 96 شهریور 96

تزلزل فرهنگی، مقدم بر تعارض فرهنگی رخ می دهد. غ

بحران هویت می تواند به دگرگونی و تحولات فرهنگی منجر شود. ص

با فرایند تحولات فرهنگی آشنا شدید. آیا می‌دانید که چرا این تحولات رخ می‌دهند و علل آن کدام‌اند؟

شهریور 98 علل تحولات فرهنگی به دو دسته **درونی** و **بیرونی** تقسیم می‌شوند. در این درس، از علل درونی

تحولات فرهنگی سخن می‌گوییم. **علل درونی تحولات فرهنگی را بنویسید. خرداد 99**

(علل درونی یا به **ابداعات و نوآوری‌های مثبت و منفی افراد و اعضای جهان اجتماعی** مربوط می‌شود که در درس قبل از آن سخن گفتیم²، یا به **کاستی‌ها و بن‌بست‌های موجود در هویت**

فرهنگی جهان اجتماعی باز می‌گردد.) **یک جهان اجتماعی در چه صورتی گرفتار کهولت و مرگ طبیعی می‌شود؟** اگر یک جهان اجتماعی با کاستی‌ها و بن‌بست‌های درونی مواجه شود، گرفتار کهولت و مرگ می‌شود. مرگ یک جهان اجتماعی هنگامی رخ می‌دهد که با وجود به‌کارگیری تمامی ظرفیت‌های خود، از پاسخ‌گویی به نیازهای طبیعی و جسمانی یا فطری و معنوی انسان‌ها باز می‌ماند.) دربارهٔ جهان‌های اجتماعی که فرهنگ دنیاگریز دارند، چه می‌دانید؟

■ **مراض (سادو)** در زبان سانسکریت به معنی «انسان مقدس» است. آنها از اجتماع فاصله می‌گیرند و به شدت بر ریاضت و سختی خود تمرکز دارند. آنها لباس‌هایی به رنگ زعفران می‌پوشند که نمادی است از چشم‌پوشی از دنیا.

■ **راهبه‌ها** یا خواهر روحانی به کسانی گفته می‌شود که داوطلبانه جامعه را ترک کرده و زندگی را به عبادت و تفکر در صومعه یا دیر می‌گذرانند.

فرهنگی که توان پاسخ‌گویی به نیازهای معنوی و روحی افراد را نداشته باشد، دچار چه مشکلاتی می‌شود؟ **در چه شرایطی جهان اجتماعی با انواع مختلف آسیب‌ها مانند یأس و ناامیدی و خودکشی افراد مواجه می‌شود؟** **(جهان اجتماعی که متناسب با نیازهای معنوی و روحی افراد عمل نکند، به پرسش‌های آنها**

دربارهٔ معنای زندگی و مرگ پاسخ ندهد، از این پرسش‌ها غفلت کند یا به پوچ‌انگاری¹ برسد؛ دی 96 **نشاط زندگی را از دست می‌دهد و با انواع مختلف آسیب‌ها مانند یأس، ناامیدی و خودکشی**

افراد روبه‌رو می‌شود.) کاستی و خلا معنوی، اندیشمندان و متفکران اجتماعی را به چه کاری فراخوانده است؟ **(کاستی و خلا معنوی، دانشمندان و متفکران اجتماعی را به بازاندیشی دربارهٔ بنیان‌های عقیدتی و ارزشی جهان اجتماعی فرا می‌خواند و آنها را برای عبور از مرزهای هویت فرهنگی آن تشویق می‌کند.)**

پوچ‌انگاری یعنی چه؟

۱- **نکار معنا برای زندگی انسان یا ناتوان دانستن انسان در یافتن معنای زندگی است.**

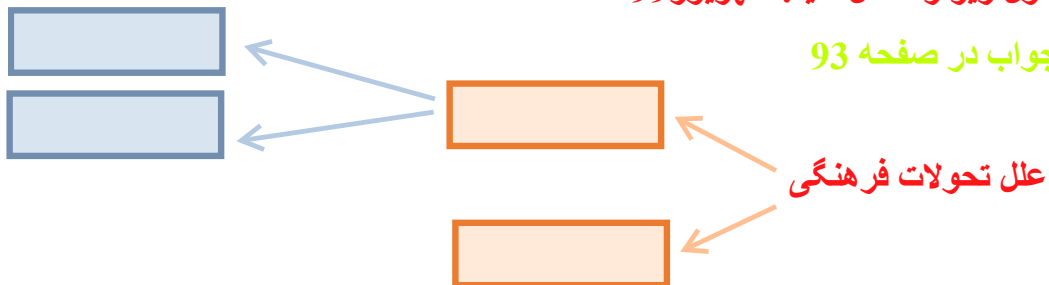
قبلاً دربارهٔ جهان اجتماعی متجدد یا جهان مدرن و فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که این جهان برای انسان ایجاد می‌کند، سخن گفتیم. طی قرن بیستم، متفکران جهان غرب آثار متعددی دربارهٔ بحران‌های هویتی این جهان نوشته‌اند و از شکل‌گیری دوران بعد از تجدّد یا پسامدرن سخن گفته‌اند. بسیاری از متفکران، شکل‌گیری دوران پسامدرن را تحول هویت جهان متجدد می‌دانند و برخی آن را تغییری می‌دانند که درون این جهان اتفاق افتاده و پذیرفته شده است.

تحلیل کنید

با هویت اجتماعی افراد و هویت فرهنگی جهان اجتماعی آشنا شدید. آیا هر نوع بحران هویت اجتماعی، به بحران هویت فرهنگی منجر می‌شود؟ در چه صورتی بحران هویت در سطح افراد، به بحران هویت در سطح جهان اجتماعی می‌انجامد؟ مثلاً ممکن است در ایران برخی افراد یا خانواده‌ها دچار بحران هویت باشند؛ ولی نهاد خانواده دچار بحران هویت نباشد. در چه صورتی بحران هویت افراد و خانواده‌ها به بحران هویت در نهاد خانواده منجر می‌شود؟ این تحلیل را می‌توان دربارهٔ گروه‌های دیگر اجتماعی مانند گروه‌های تحصیلی، شغلی، ورزشی و... نیز به کار گرفت.

جدول زیر را کامل کنید. شهریور 99

جواب در صفحه 93

درس دوازدهم تحولات هویتی جهان اجتماعی (علل بیرونی)

ارتباط جهان‌های اجتماعی در چه صورتی به تحولات فرهنگی منجر می‌شود؟
ارتباط و دادوستد جهان‌های اجتماعی مختلف با یکدیگر عادی و متداول است، ولی این ارتباط می‌تواند شکل‌های مختلفی داشته باشد. چه شکلی از ارتباط به گسترش و پیشرفت یک جهان اجتماعی منجر می‌شود و چه شکلی از آن، تحولات فرهنگی را به دنبال می‌آورد؟

«صرفه‌جویی، مصرف نکردن نیست، بلکه درست مصرف کردن است». این جمله راهمه ما بارها شنیده‌ایم.

خسیس و ولخرج در ظاهر متضاد یکدیگرند. ولی اگر دقیق‌تر نگاه کنیم، آنها در یک نقطه مهم اشتراک دارند و آن هم علاقه شدید هر دو به پول و مهم بودن پول برای آنهاست. پول برای هر دو، به جای اینکه یک وسیله زندگی باشد، به هدف زندگی تبدیل شده است. ولخرج مهم بودن پول را با خرج کردن زیاد آن نشان می‌دهد و خسیس با خرج نکردن و انباشتن آن. شیوه زندگی خسیس و ولخرج دو شکل اشتباه مصرف است. مسئله، درست مصرف کردن است نه مصرف نکردن یا مصرف نکردن! و البته باید دید در هر موقعیتی، مصرف درست چگونه است.

ارتباط جهان‌های اجتماعی با یکدیگر نیز پذیرفته است و پرسش اساسی، نه در اصل ارتباط، بلکه در چگونگی آن است. به نظر شما شکل‌های صحیح و مفید یا غلط و مضر ارتباط جهان‌های اجتماعی کدام‌اند؟

روابط جهان های اجتماعی با یکدیگر، به چند شکل است؟

روابط جهان های اجتماعی با یکدیگر می تواند شکل های متفاوتی داشته باشد که هر کدام از آنها آثار هویتی متفاوت به دنبال می آورد.¹ این روابط گاهی در محدوده هنجارها و نمادها یا در شیوه های زندگی است و² گاهی در سطح عقاید، آرمان ها و ارزش های اجتماعی است. **در ارتباط میان جوامع، در چه صورت زمینه گسترش و پیشرفت جامعه فراهم می شود؟ دی ۹۹** اگر جهان اجتماعی با حفظ عقاید، آرمان ها و ارزش های خود، با جهان های اجتماعی دیگر تعامل و داد و ستد داشته باشد و در محدوده هنجارها و شیوه زندگی، عناصری را از جهان اجتماعی دیگر بگیرد و در صورت لزوم، تغییرات لازم را در آنها پدید آورد، زمینه گسترش و

پیشرفت خود را فراهم می آورد. **جهان اسلام، در سده های نخستین رویارویی با جهان های اجتماعی دیگر، چگونه به تعامل با آنها پرداخت؟** (جهان اسلام در سده های نخستین رویارویی با جهان های اجتماعی دیگر، با حفظ هویت

فرهنگی خود به تعامل با آنها پرداخت و به همین دلیل، عناصر سازگار با هویت خود را از آنها گرفت و در موارد مورد نیاز، به بازسازی آن عناصر پرداخت.) **بر خورد اسلام در مواجهه با عناصر فرهنگ یونان و روم چگونه بود؟ خرداد 91**

جوامع اسلامی در مواجهه با امپراتوری های یونان و روم، کدام عناصر را از فرهنگ آنها اخذ کردند؟ خرداد 99 (به دلیل اهمیتی که اسلام برای عقل و عقلانیت قائل است، جهان اسلام در مواجهه با فرهنگ

یونان و روم، تنها عناصر عقلی این دو فرهنگ را اخذ کرد و به تناسب جهان شناسی توحیدی

خود در دانش های مختلف آنها دخل و تصرف کرد و عناصر اساطیری و مشرکانه آنها را نپذیرفت. **مسلمانان کدام آثار و علوم یونان و روم را ترجمه کردند و کدام آثار آنها را رها کردند؟** مسلمانان آثار فلسفی، پزشکی، ریاضی و نجوم یونان و روم را ترجمه کردند ولی آثار تاریخی،

ادبی، افسانه ها و اسطوره های آنها را رها کردند.

در چه صورت یک جهان اجتماعی، در تعامل با جهان های دیگر، دچار تحولات هویتی می شود؟ اگر جهان اجتماعی در تعامل با جهان های دیگر، بر عقاید و ارزش های خود یافشاری نکند،

دادوستد فرهنگی به لایه های عمیق آن سرایت می کند و در صورتی که به مرور زمان، به عقاید

و آرمان های خود پشت کند، دچار تحولات هویتی می شود. جهان اجتماعی ای که در مسیر **دی 98**

تحولات هویتی، ارزش ها و عقاید جهان اجتماعی دیگری را قبول کند، به آن ملحق می شود. **فرهنگ هایی مثال بزنید که در مواجهه با جهان اسلام، دچار تحولات هویتی شدند و به جهان اسلام ملحق شدند؟**

(جهان اسلام در رویارویی با فرهنگ های دیگر، زمینه تحولات هویتی آنها را پدید آورد. بسیاری

از فرهنگ ها همانند مصر و ایران و... در تعامل با جهان اسلام، عقاید و ارزش های توحیدی آن را

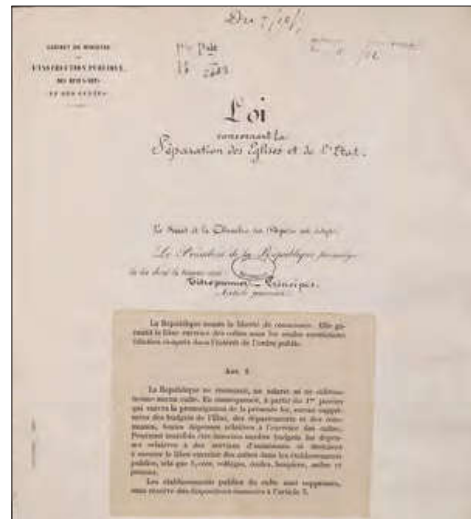
پذیرفتند و به آن ملحق شدند.)

■ مصر در تعامل با جهان اسلام و پذیرش عقاید و ارزش های توحیدی آن، دچار تحولات هویتی شد.

جوامع غربی پس از رویارویی با جوامع اسلامی، طی جنگ های صلیبی، چه تحولات هویتی پیدا کردند؟ شهریور 96

ممکن است یک جهان اجتماعی در مواجهه با جهان اجتماعی دیگر، ضمن پذیرش بخش هایی از آن، هویت جدیدی به دست آورد و بدون اینکه به جهان اجتماعی مقابل ملحق شود، دچار تحولات هویتی گردد. جهان غرب طی جنگ های صلیبی، پس از رویارویی با فرهنگ اسلامی و پذیرش برخی لایه های آن، بدون اینکه به جهان اسلام بیبندد، تحولات هویتی پیدا کرد. آیا می دانید جهان غرب در قرون وسطی، چه بخش هایی از فرهنگ اسلامی را پذیرفت و چه بخش هایی از آن را قبول نکرد؟ آیا عقاید و ارزش های جهان اسلام را اخذ کرد یا در لایه های دیگری دست به انتخاب زد؟ این جهان بار دیگر دچار تحولات هویتی شد. این بار با عبور از عقاید و ارزش های مسیحیت قرون وسطی، به عقاید و ارزش های دنیوی و سکولار روی آورد و هویت جدیدی پیدا کرد.

■ نمونه ای از کتاب های منتشر شده ابن عربی در غرب

■ جمهوری خواهان لائیک فرانسوی در سال ۱۹۰۵ م قانونی را به تصویب مجلس ملی فرانسه رساندند که براساس آن دین از آخرین عرصه های حضور اجتماعی خود حذف شد.

پیامدهای خودباختگی فرهنگی را بنویسید. خرداد 99

خود باختگی فرهنگی چه زمانی رخ می دهد؟ توضیح دهید. خرداد 98

ممکن است جهان اجتماعی در مواجهه با جهان های دیگر به « خودباختگی فرهنگی » گرفتار شود.

جهان اجتماعی هنگامی به داد و ستد و تعامل می پردازد که اعضای آن، به طور فعال و خلاق براساس نیازها، مشکلات و مسائل خود، با جهان اجتماعی دیگر رویارو شوند. اما اگر اعضای آن مبهوت و مقهور جهان اجتماعی دیگر شوند و در نتیجه، حالت فعال و خلاق خود را در گزینش عناصر فرهنگی دیگر از دست بدهند، دچار خودباختگی فرهنگی می شوند؛ در آن

1 صورت عناصر فرهنگی دیگر را بدون تحقیق و گزینش و به صورت تقلیدی فرا می گیرند.

2 جهان اجتماعی خودباخته، به روش تقلیدی عمل می کند **3** ارتباطش را با فرهنگ و تاریخ

خود از دست می دهد، **4** بنابراین نه می تواند فرهنگ گذشته خود را تداوم ببخشد یا گسترش

دهد و نه می تواند آن را رها کند و از آن بگذرد **5** به جهان اجتماعی دیگری که مبهوت و مقهور آن شده است، ملحق شود. از اینجا رانده و از آنجا مانده!

عبارت از اینجا رانده و از آنجا مانده، به چه جامعه ای اشاره دارد؟ جامعه خود باخته

جامعه خودباخته به چه دلیل، به روش تقلیدی عمل می کند؟ دی 94 به دلیل اینکه ارتباطش را با تاریخ و فرهنگ خود از دست می دهد

چرا بسیاری از جوامع غیر غربی در رویارویی با فرهنگ غرب دچار خودباختگی فرهنگی شدند؟ شهریور 93
 بسیاری از جوامع غیر غربی، در رویارویی با جهان غرب، به دلیل اینکه مرعوب قدرت اقتصادی و
 سیاسی برتر غرب گشتند، به خودباختگی فرهنگی گرفتار شدند. خودباختگی جوامع غیر غربی
 در برابر جهان غرب را «غرب زدگی» می نامند. غرب زدگی را تعریف کنید. دی 97 خرداد 98 شهریور 98

■ کلبه‌ای کوچک به سبک نقاشی‌های اروپایی روی کاشی‌های ایرانی (کاخ گلستان)

■ رواج غذاهای آماده و نوشیدنی‌های گازدار ناسالم

تبیین کنید

غرب زدگی جوامع غیر غربی مهم ترین مانع تعامل آنها با جهان غرب است. به نظر شما این جوامع برای دستیابی به تعامل با جهان غرب باید چه مسیری را پیمایند؟

پیشنهاد دهید

چگونه امروزه رسانه‌ها و فضای مجازی، عرصه‌ی مهمترین منازعه هویتی می شوند؟
 [امروزه رسانه‌ها و فضای مجازی با عبور از مرزهای جغرافیایی، سیاسی و فرهنگی جوامع، از سویی تعامل فرهنگی را از سطح محققان و مولدان فرهنگی به عموم کاربران و مصرف کنندگان فرهنگی منتقل کرده است؛ و از سوی دیگر تعامل فرهنگی را از سطح نمادها و هنجارها به عمق عقاید و ارزش‌ها می کشاند. این وضعیت باعث می شود تا عقاید و ارزش‌های جهان‌های اجتماعی توحیدی، اسطوره‌ای و دنیوی در عرض هم و البته با کمیت و کیفیت نابرابر در دسترس همه افراد قرار گیرند؛ بدین ترتیب رسانه‌ها و فضای مجازی عرصه‌ی مهم ترین منازعه هویتی می گردد.]
 فضای مجازی چه فرصت‌ها و تنگنانهایی برای ساماندهی معقول این منازعه هویتی دارد؟ ما برای پاسداری از هویت فرهنگی خود چه ظرفیت‌هایی داریم؟ برای حفظ و بسط هویت فرهنگی خودمان در سطح فردی و اجتماعی (محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی) چه تکالیفی داریم؟ شما چه پیشنهادهایی دارید؟

از خودبیگانگی فرهنگی چیست؟

در زمین دیگران خانه مکن کار خود کن، کار بیگانه مکن

در زبان فارسی، «بیگانه» در مقابل خودی به کار می‌رود؛ اما در مواردی ممکن است انسان با خودش بیگانه شود. به این وضعیت «از خودبیگانگی» می‌گویند. نه تنها افراد، بلکه جهان‌های اجتماعی نیز ممکن است دچار از خودبیگانگی شوند که به آن «از خودبیگانگی فرهنگی» گفته می‌شود. از خودبیگانگی فرهنگی به چه معناست؟

معلمی برای اینکه دانش آموزان را به مطالعه جغرافیا تشویق کند، می‌گفت: «اگر می‌خواهید گم نشوید، جغرافی بخوانید!» این عبارت کاملاً درست است؛ ولی انسان صرفاً موجودی مکان‌مند نیست که مکان را گم کند یا در مکان گم شود. انسان موجودی زمانمند هم هست و ممکن است زمان را گم کند. برای اینکه زمان را گم نکند، باید تاریخ را بشناسد. انسان بعد اجتماعی و فرهنگی هم دارد و باید جامعه و فرهنگ را هم به خوبی بشناسد تا آنها را گم نکند یا در آنها گم نشود. مهم‌تر آنکه انسان ممکن است خودش را گم کند. راستی، ما خود را چگونه بیابیم؟ به تعبیر امام علی علیه السلام: «خدا رحمت کند کسی را که بدانند از کجا آمده، کجاست و به کجا می‌رود».

همه این حالت‌های گم‌شدگی، نه تنها برای افراد، بلکه برای گروه‌ها، ملت‌ها، امت‌ها و جهان‌های اجتماعی نیز ممکن است.

جهان اجتماعی چگونه از خود بیگانه می‌شود؟

■ جشن هنر شیراز، مراسمی خارج از معیارهای اخلاقی بود که از سال ۱۳۴۶ در شیراز و به ریاست فرح پهلوی برگزار می‌شد و یکی از نشانه‌های ابتدال رژیم پهلوی و ترویج سیاست‌های غرب‌گرایانه بود. سفیر وقت انگلستان در ایران در خاطرات خود آورده است که به شاه گفتم که اگر چنین نمایشی در شهر منچستر اجرا می‌شد، کارگردانان و هنرپیشگان جان سالم به‌در نمی‌بردند. شاه مدتی خندید و چیزی نگفت. (خاطرات دو سفیر، ویلیام سولیوان و سر آنتونی پارسونز)

■ در تاریخ ۲۵ اسفند ۱۳۵۴ خورشیدی، با تصویب مجلس شورای ملی و مجلس سنا، گاه‌شماری شاهنشاهی، تقویم رسمی کشور شد. در این مصوبه مبدأ تقویم خورشیدی از هجرت پیامبر اسلام به تاریخ تقریبی تاج‌گذاری کوروش تغییر یافت.

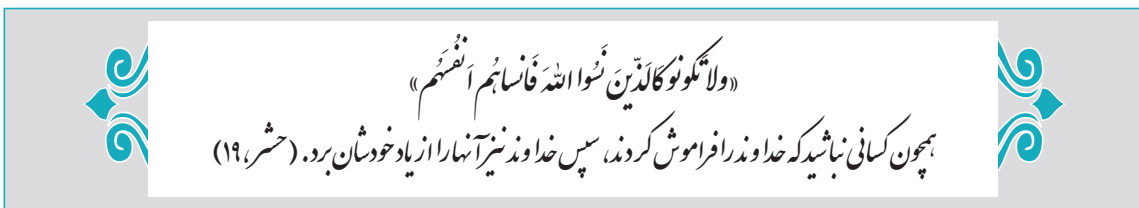
دو نوع متفاوت از خود بیگانگی را نام ببرید. دی 93 خرداد 93 از خود بیگانگی فطری - از خود بیگانگی تاریخی

- از خودبیگانگی فرهنگی دو معنای متفاوت دارد. منظور از "از خود بیگانگی تاریخی" چیست؟ دی 97
- اگر جهان اجتماعی، فرهنگ تاریخی خود را فراموش کند، دچار از خودبیگانگی تاریخی دی 90 می‌شود. جوامع خودباخته‌ای که در مواجهه با فرهنگ دیگر، هویت خود را از یاد می‌برند، به این معنای از خودبیگانگی گرفتار می‌شوند. معنای از خود بیگانگی حقیقی (فطری) چیست؟ دی 98
 - اگر عقاید و ارزش‌های یک جهان اجتماعی، مانع از آشنایی اعضای آن با حقیقت انسان و جهان شود، آن جهان دچار از خود بیگانگی حقیقی (فطری) می‌شود. خرداد 97

[جهان‌های اجتماعی که براساس فطرت انسان شکل نگرفته‌اند و از عقاید و ارزش‌های حق برخوردار نیستند، مانع از آن می‌شوند که انسان‌ها به شناخت و تفسیری صحیح از عالم و آدم برسند. در این جهان‌های اجتماعی، انسان‌ها از حقیقت خود و هستی دور می‌مانند. تصویری که از انسان ارائه می‌شود، سرابی از حقیقت است؛ به همین دلیل فطرت آدمی در این جهان به آرامش نمی‌رسد و به اضطراب و تشویش گرفتار می‌شود و در نهایت، سر به عصیان و اعتراض برمی‌دارد.]

از دیدگاه قرآن، انسان چه هنگامی می‌تواند حقیقت خود و جهان را بشناسد؟ از نظر قرآن، انسان هنگامی به شناخت حقیقت خود و جهان می‌رسد که با نگاه توحیدی به خود و جهان بنگرد. قرآن کریم فراموش کردن خداوند را سبب فراموشی انسان از خود می‌داند.

از دیدگاه قرآن، کدام فرهنگ‌ها انسان را از حقیقت خود بیگانه می‌گرداند؟

- براساس این نگاه، تنها جهان اجتماعی توحیدی است که درهای آسمان و زمین را به روی انسان می‌گشاید و او را با حقیقت خود و جهان هستی آشنا می‌کند. انسانی که به خودآگاهی می‌رسد، خویش و جهان را آیات و نشانه‌های خداوند می‌یابد و همواره انیس و همنشین خداوند است.
- جهان اجتماعی مشرکانه اساطیری و جهان اجتماعی سکولار و دنیوی، آدمی را نه تنها از حقیقت جهان، بلکه از حقیقت خود نیز بیگانه می‌کند. خرداد 97 خرداد 99

تحلیل کنید

از خودبیگانگی تاریخی و حقیقی چه ارتباطی با هم دارند؟ آیا اگر جهان اجتماعی به یکی از معانی از خودبیگانگی دچار شود، ناگزیر به دیگری هم مبتلا می‌شود؟ یا ممکن است جامعه‌ای در یک معنا از خودبیگانه نباشد، ولی در معنای دیگر، از خود بیگانه باشد؟

۱- با توجه به مطالب درس ۷ می‌توان گفت در صورتی که اعضای یک جهان اجتماعی، واقعیت‌ها و آرمان‌های آن را فراموش نکنند و به آنها تعلق خاطر داشته باشند آن جهان اجتماعی دارای هویت تاریخی است و اگر واقعیت‌ها و آرمان‌های آن مطابق حق باشند، دارای «هویت حقیقی» است.

مفاهیم اساسی

از خودبیگانگی فرهنگی،

خلاصه کنید

از خودبیگانگی تاریخی و از خودبیگانگی حقیقی دو نوع متفاوت از خودبیگانگی فرهنگی هستند.

آنچه از این درس آموختیم

هر یک از تعاریف ستون اول به کدام یک از مفاهیم ستون دوم مربوط است؟ شهریور 99

الف- جامعه خودباخته ای که در مواجهه با جامعه دیگر، هویت فرهنگی خود را از یاد می برد

1 از خود بیگانگی فرهنگی

ب- فرهنگ هایی که مانع شناخت انسان از عالم و آدم می شوند

2 از خودبیگانگی فطری

ج- جامعه ای که اعضای آن در گزینش عناصر فرهنگی جامعه دیگر، حالت فعال و خلاق خود را از دست داده اند

3 از خود بیگانگی

4 خودباختگی فرهنگی

د- بیگانه شدن انسان از خود

5 از خود بیگانگی تاریخی

درس سیزدهم هویت ایرانی (۱) (هویت فرهنگی ایرانی)

هویت ایرانی در گذر زمان، چه تحولاتی به خود دیده است؟
افراد معمولاً خودشان را با چه ویژگی هایی می شناسند و به دیگران معرفی می کنند؟
 افراد معمولاً خودشان را با ویژگی هایی مانند قد، قیافه، پوشش، شغل، ثروت، قدرت، تبار خانوادگی، مهارت،
علاقه، هنر، دانش، خلق، ایمان، اعتقاد و... می شناسند و به دیگران معرفی می کنند.
گروه ها، اقوام، ملت ها، و ... خودشان را با چه ویژگی هایی می شناسند و به دیگران معرفی می کنند؟
 گروه ها، اقوام، ملت ها، امت ها و... نیز خودشان را با ویژگی هایی چون سرزمین، تاریخ، جمعیت، اقتصاد،
سیاست، فرهنگ و... می شناسند و به دیگران معرفی می کنند. ایران و ایرانی با چه ویژگی هایی شناخته
 می شود؟ اسلام چه تأثیری در هویت ایرانی داشته است؟

جهان سربه سرزیر دست منست
 ندادند شیر ژبان را به کس
 به نیکی ندارند از بد هراس
 کنام پلنگان و شیران شود
 بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
 جهان بر بداندیش تنگ آوریم
 از آن به که کشور به دشمن دهیم
 چه نیکوتر از مرگ در کارزار

ندانی چو ایران نشست منست
 هنر نزد ایرانیان است و بس
 همه یکدلانند یزدان شناس
 دریغ است ایران که ویران شود
 چو ایران نباشد تن من مباد
 همه روی، یکسر به جنگ آوریم
 اگر سربه سر تن به کشتن دهیم
 اگر گشت خواهد تو را روزگار

فردوسی در این ابیات چه تصویری از هویت ایرانی ارائه می کند؟

هویت ایرانی قبل از ظهور اسلام، چگونه بوده است؟ سوم نهایی خرداد 99

پیش از اسلام، اقوام مختلف ایرانی چگونه هویت فرهنگی واحدی پیدا کردند؟ خرداد 97

ایران سرزمینی است که بیش از هفت هزار سال قدمت دارد. در این سرزمین، همواره اقوام مختلفی زندگی کرده‌اند. هویت ایرانی قبل از ظهور اسلام، هویتی توحیدی، دینی و در مواردی آمیخته با اساطیر بود. روایتی از این هویت را در شاهنامه فردوسی می‌توان دید. اقوام مختلف ایرانی با آنکه هویت‌های اجتماعی متفاوتی داشتند، در عقاید و ارزش‌های آیین زرتشت که با آموزه‌های اساطیری در آمیخته بود، هویت فرهنگی واحدی پیدا کردند.

هویت فرهنگی ایرانیان پس از آشنایی با اسلام و پذیرفتن آن چه تغییری پیدا کرد؟ خرداد 98

ایرانیان پس از آشنایی با اسلام، عناصر مشرکانه و اساطیری هویت خود را کنار گذاشتند و به تفسیر توحیدی از هویت خویش دست یافتند. عقاید و ارزش‌های توحیدی اسلام، ایران را به جهان اسلام ملحق ساخت و هویت ایرانی به صورت بخشی از هویت جهان اسلام درآمد.

فارسی دری از دیرباز به عنوان زبان سیاسی دربار ایران، زبان رسمی مشترک اقوام مختلفی بود که

در سرزمین پهناور ایران زندگی می‌کردند. این زبان به دلیل مشارکت فعال ایرانیان در حیات فکری جهان اسلام، از محدوده زبان سیاسی مشترک اقوام ایرانی فراتر رفت و به عنوان زبان دوم جهان

اسلام، مرزهای امپراتوری‌های گورکانی و عثمانی را درنوردید و در مناطق مختلف جهان اسلام از نقش حکیمان، شاعران و ایرانیان مسلمان در گسترش زبان فارسی چگونه بود؟

هندوستان و تبت، تا آسیای صغیر و شبه جزیره بالکان گسترش یافت. حکیمان و شاعرانی چون مولوی، سعدی، حافظ و... خدمات بی‌نظیری انجام دادند که موجب گسترش زبان فارسی در جهان اسلام شد. ایرانیان مسلمان معارف و هنرهایی تولید کردند که سایر مسلمانان برای دستیابی به آنها،

نیازمند آموختن زبان فارسی بودند.

چرا "فارسی دری" در مناطق مختلف جهان اسلام گسترش یافت و به عنوان زبان دوم جهان اسلام مطرح شد؟ خرداد 96

بخوانیم و بدانیم زبان فارسی چگونه توانست به زبان دوم جهان اسلام تبدیل شود؟ شهریور 99

مسائل مشترک اسلام و ایران هم برای اسلام افتخارآمیز است هم برای ایران. دین اسلام به حکم محتوای غنی خود، ملتی باهوش و متمدن و صاحب فرهنگ را شیفته خود ساخته است و ملت ایران به حکم روح حقیقت‌خواه، بی‌تعصب و فرهنگ‌دوست خود، بیش از هر ملت دیگری در برابر حقیقت خضوع کرده و در راهش فداکاری نموده است. تمدن ایران قبل از اسلام یکی از مایه‌های تمدن اسلامی است. اسلام به تمدن ایران، حیاتی تازه بخشید و تمدن ایران جانی تازه و شکلی تازه گرفت. اسلام توحید را در متعالی‌ترین شکلش به ایرانی و غیرایرانی آموخت. اصل توحید را پایه اصلی قرار داد که علاوه بر مبنای فلسفی خود، محرک و مشوق فکر و اندیشه است. ایرانی در دوره اسلامی نبوغ فکری و علمی خود را در اعلی درجه نشان داد. ایرانیان در تولید علم و فرهنگ در تمدن اسلامی در رشته‌های قرائت و تفسیر، حدیث و روایت، فقه و فقهات، کلام، فلسفه و حکمت، عرفان و تصوف، ذوق، احساس، هنر و فن از سرآمدان مسلمانان بودند. ایرانیان در نشر و تبلیغ، در سربازی و فداکاری برای اسلام خدمات بسیار شایانی کرده‌اند؛ خدماتی از روی صمیمیت، اخلاص و ایمان. ایرانیان شریعت اسلام را به کشمیر، هند، چین، جنوب شرق آسیا، آفریقای شرقی و مغرب و شمال آفریقا و از آنجا تا اندلس بردند. ایرانیان چندین برابر جمعیت خود، مردم سایر جوامع را مسلمان کرده‌اند. زبان فارسی بیش از هر چیز دیگری در خدمت اسلام بوده و این خدمات چهارده قرن دوام داشته است.

(خدمات متقابل اسلام و ایران، شهید مرتضی مطهری)

روایتی از هویت ایرانی، بعد از ظهور اسلام را در شاهنامه می‌توان دید. غلط

روایتی از هویت ایرانی، قبل از ظهور اسلام را در شاهنامه می‌توان دید. صحیح

هویت ایران چگونه بخشی از هویت جهان اسلام شد؟ شهریور 98

اسلام چه تاثیری بر هویت ایرانی داشته است؟ دی 97

■ نقشه کشورهای فارسی زبان

■ مسلمانان پس از فتح ایران با نظام دیوانی ایرانیان روبه‌رو شدند. آنان سابقه مملکت‌داری چندانی نداشتند و برای اداره قلمرو گسترده، ثبت و ضبط اموال و غنایم و بیت‌المال، از کارگزاران ایرانی و نظام دیوانی آنها استفاده می‌کردند.

جوامع اسلامی از جمله ایران، با هجوم نظامی و سیاسی اقوام مختلف مواجه شده‌اند؛ جهان اسلام چگونه با این هجمه‌ها مقابله کرد؟ (ذکر دو مورد) شهریور 99

بخش‌های مختلف جهان اسلام و از جمله ایران در تاریخ اسلامی خود با هجوم نظامی و سیاسی اقوام مختلف مواجه شده است. جهان اسلام چگونه با این هجمه‌ها مقابله می‌کرد؟
1] جهان اسلام طی سده‌های مختلف یا مانند آنچه در جنگ‌های صلیبی گذشت، به دفع مهاجمان پرداخت یا 2] مانند آنچه در حمله مغول رخ داد، مهاجمان را درون خود جذب و هضم کرد. اما

3] برخورد جهان غرب با جهان اسلام تجربه جدیدی است که هنوز به پایان خود نرسیده است. [دی 93

قدرت سیاسی و نظامی غرب در نخستین رویارویی‌ها، بخش‌هایی از ذهنیت مسلمانان را به خودباختگی فرهنگی دچار ساخت و این امر سبب شد، تصویری که شرق‌شناسان و تاریخ‌نگاران غربی از هویت جهان اسلام القا می‌کردند، در بین جوامع اسلامی و از جمله در

دی 98
شهریور 99

جامعه ایران رواج پیدا کند. تصویری که مستشرقان از هویت جامعه اسلامی القا می‌کردند، چگونه بود؟ شهریور 95
مستشرقان چه تصویری از جوامع اسلامی ارائه کردند؟ خرداد 98
[در دیدگاه مستشرقان، هویت فرهنگی جوامع اسلامی، توحیدی یا حتی اساطیری نیست، خرداد 99

بلکه سکولار و دنیوی است و به ابعاد تاریخی و جغرافیایی آن محدود می‌شود. این هویت در قالب عناوین قوم‌گرایانه و ناسیونالیستی^۲، امت و ملت اسلامی را به اقوام مختلف نظیر ترک، عرب و فارس تقسیم می‌کند.]

دی 98 متفکران ایرانی از دهه سی به بعد، در نقد رویکرد تقلیدی به فرهنگ غرب و هویت‌های کاذبی

که از این طریق ساخته می‌شد، آثاری با عناوینی نظیر غرب‌زدگی و بازگشت به خویشتن، دکتر علی شریعتی و جلال آل احمد دیدید آوردند و برخی از اندیشمندان مسلمان، کتاب‌هایی را درباره خدمات متقابل اسلام و ایران و همچنین فطرت و خویشتن الهی انسان تدوین کردند. شهید مطهری

چهار مورد از کتبی که متفکران ایرانی از دهه سی به بعد در نقد رویکرد تقلیدی به فرهنگ غرب نوشته‌اند را نام ببرید. شهریور 97 خرداد 99 شهریور 99

۱- مستشرقان یا شرق‌شناسان به جمعی از محققان غربی گفته می‌شود که از منظر جهان غرب و با اهداف مواضع غربی جوامع شرقی و میراث فرهنگی آنها را مطالعه می‌کنند. در واقع به جای بازخوانی و مطالعه به بازسازی و خلق هویت شرقی از منظر جهان غرب می‌پردازند

۲- ناسیونالیسم به مجموعه‌ای از باورها و نمادها گفته می‌شود که دل‌بستگی و تعلق به ملت، سرزمین، نژاد، قوم و زبان را اصل قرار می‌دهد و صرفاً تعلق خاطر به چنین عناصری را آرمان اساسی انسان‌ها و تعیین‌کننده هویت ملت‌ها می‌داند.

دانستید هویت فرهنگی هر جامعه بر مدار عقاید و ارزش‌های اجتماعی کلان آن شکل می‌گیرد. هرگاه افراد جامعه، نوعی از ارزش‌ها را بپذیرند و به رسمیت بشناسند، هویت فرهنگی پدید می‌آید و تا زمانی که این عقاید و ارزش‌ها مورد پذیرش باشند، دوام می‌آورد. البته برقراری روابط پایدار میان افراد جامعه، نیازمند مکان و سرزمین است. مکان، زمینه ارتباط افرادی را که عقاید و ارزش‌های مشترک دارند، فراهم می‌آورد و ادامه حیاتشان را ممکن می‌سازد. به همین دلیل برای مردمی که با هم زندگی می‌کنند، سرزمین یا وطن، ارزشی متفاوت از سایر مکان‌ها پیدا می‌کند و احساس خاصی در آنها به وجود می‌آورد به گونه‌ای که دفاع از آن را تا پای جان وظیفه خود می‌دانند. **سرزمین بُعد جغرافیایی هویت جامعه را می‌سازد.** افرادی که مدت زیادی با هم زندگی کرده‌اند، سرگذشت و سرنوشت مشترکی پیدا می‌کنند که به صورت خاطره جمعی و مشترک درمی‌آید و از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابد. این خاطره در گذر زمان، متراکم و مستحکم می‌شود و بُعد تاریخی هویت جامعه را می‌سازد. با برخی دیگر از ابعاد هویت جامعه در درس بعد و با برخی در سال آینده آشنا می‌شوید.

تحقیق کنید

آیا نویسندگان کتاب‌های «غرب زدگی»، «بازگشت به خویشتن»، «خدمات متقابل اسلام و ایران» و «فطرت» را می‌شناسید؟ درباره این آثار و نویسندگان آنها تحقیق کنید.

انقلاب اسلامی چه تأثیری بر هویت ایرانی دارد؟

انقلاب اسلامی ایران چه ارتباطی با هویت ایران و ایرانی دارد؟ و چه تأثیری در احیای هویت جهان اسلام داشته است؟

یکی از مهم ترین بحث ها در باره انقلاب ها چیست؟

انقلاب ها از مهم ترین تحولات در هر جهان اجتماعی محسوب می شوند. یکی از مهم ترین بحث ها درباره انقلاب، دستاوردها و پیامدهای آن می باشد. پیامدهای انقلاب را به شیوه های مختلفی دسته بندی می کنند. مثلاً پیامدهای کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت؛ یا پیامدهای اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی. یکی از مهم ترین پیامدهای انقلاب، تحولات هویتی است. انقلاب اسلامی چه آثار هویتی ای در ایران و جهان به دنبال آورد؟

■ تبلور تحولات هویتی در شعارهای انقلابی

بازگشت ایران به اسلام در سده اخیر، چه ابعدی داشت؟ شهریور 94

انقلاب اسلامی ایران حاصل یک سده مقاومت هویت اسلامی ایران در برابر هجوم سیاسی و اقتصادی غرب بود. بازگشت ایران به اسلام، بازگشت به یک خویشتن صرفاً تاریخی و جغرافیایی که با اندیشه های دنیوی غربی تفسیر می شد، نبود؛ بلکه بازگشت به خویشتن الهی و توحیدی بود. **1 نقش امام خمینی در تقویت جامعه ایرانی چگونه بود؟ دی 92**
1 جامعه ایران به رهبری امام خمینی **2** با استفاده از آموزه های قرآن و اهل بیت **3** به هویت اسلامی خود بازگشت **3** و تاریخ و جغرافیای خود را ذیل آسمان معنوی توحید قرار داد و به این ترتیب از مرزهای جامعه ایمانی خود، در برابر جهانی که در مقابل او صف کشیده بود، **5** به مدت **4** هشت سال دفاع کرد؛ **6** این مقاومت تا امروز ادامه یافته است.

سه مورد از تاثیرات انقلاب اسلامی را در هویت ایرانی بنویسید. خرداد 91 و خرداد 99

موجب بازگشت فرهنگ ایرانی به خویشتن الهی و توحیدی شد
 موجب بازگشت به هویت اسلامی با رهبری امام خمینی و با

استفاده از آموزه های قرآن و اهل بیت علیهم السلام شد

ایران به عنوان قلب تپنده بیداری اسلامی در جهان شناخته شد

ایران به عنوان قطب فرهنگی جدید مطرح شد

جواب

چگونه اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی جدید در جهان ظاهر می شود؟ خرداد 98

انقلاب اسلامی ایران چه تاثیری بر جوامع اسلامی داشته است؟ شهریور 99

جامعه ایرانی با بازگشت به هویت اسلامی خود، چه اثری بر جهان اسلام گذاشت؟ دی 96 شهریور 99

جامعه ایران با بازگشت به هویت اسلامی خود که هویتی مستقل، فعال و اثرگذار است،

به صورت قلب تپنده بیداری اسلامی درآمد. جهان اسلام اینک با الهام گرفتن از انقلاب

اسلامی ایران، هویت خود را بیرون از تصاویری که جهان غرب القا می کرد، جست و جو می کند

و به این ترتیب، اسلام به عنوان یک قطب فرهنگی^۱ جدید ظاهر می گردد.

حیات معنوی اسلام، افق های جدیدی را به روی اندیشمندان جهان غرب نیز گسترده است و

نظریه پردازان غربی را که طی قرن بیستم، سکولاریسم و دنیوی شدن را سرنوشت مشترک و

خرداد 99

دی 99

حتمی بشریت می دانستند، به تأمل و بازبینی نظریات پیشین خود فراخوانده است.

حیات معنوی اسلام بعد از انقلاب اسلامی ایران، چه افق های جدیدی را به روی دانشمندان جهان غرب گشود؟ شهریور 96

■ مسئله شدن حجاب در کشورهای اروپایی

قسمتی از بیانیه گام دوم انقلاب

انقلاب پرشکوه ملت ایران که بزرگ ترین و مردمی ترین انقلاب عصر جدید است، تنها انقلابی است که یک چلّه پرافتخار را بدون خیانت به آرمان هایش پشت سر نهاده و در برابر همه وسوسه هایی که غیرقابل مقاومت به نظر می رسیدند، از کرامت خود و اصالت شعارهایش صیانت کرده است. شعارهای جهانی و فطری این انقلاب دینی یعنی آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، استقلال، عزت، عقلانیت و برادری هیچ یک به یک نسل و یک جامعه مربوط نیست تا در دوره ای بدرخشد و در دوره ای دیگر افول کند. هرگز نمی توان مردمی را تصور کرد که از این چشم اندازهای مبارک دل زده شوند. هرگاه دل زدگی پیش آمده، از روی گردانی مسئولان از این ارزش های دینی بوده است و نه از پایبندی به آنها و کوشش برای تحقق آنها ... انقلاب اسلامی ملت ایران قدرتمند اما مهربان و باگذشت و حتی مظلوم بوده است. در هیچ معرکه ای حتی با صدام و آمریکا گلوله اول را شلیک نکرده و در همه موارد، پس از حمله دشمن از خود دفاع کرده و البته ضربت متقابل را محکم فرود آورده است. با صراحت و شجاعت در برابر

۱- کانونی فرهنگی که مردم جهان برای پاسخ به پرسش ها و نیازهای خود به ویژه پرسش های معرفتی و معنوی معطوف و متوجه آن شده اند.

زورگویان و گردنکشان ایستاده و از مظلومان و مستضعفان دفاع کرده است. این جوانمردی و مروت انقلابی، این صداقت و صراحت و اقتدار، این دامنه عمل جهانی و منطقه‌ای در کنار مظلومان جهان، مایه سربلندی ایران و ایرانی است و همواره چنین باد.

■ برگرفته از بیانیه
گام دوم انقلاب
رهبر معظم انقلاب

بخوانیم و بدانیم

لطف حقت یارودشمن خوار، خواری عار باد
توتیای چشم ما در پرده از اغیار باد
کز نشانش تا ابد صدامیان را عار باد
مژده فتح شما با مژدگانی یار باد
آنکه فتح قدستان پایان این مضمار باد
فخر تاریخ است و این تاریخ را تکرار باد
درسی از دین خدا در خاطر کفار باد
عالمی را این کرامت شیوه رفتار باد
اسوه ایمان و ایثار این چنین کردار باد
زندگی را خجلت از مرگی چنین هموار باد
رنگ هر گل یادگار از هر گل رخسار باد
نقش روی خوبتان همواره در انظار باد
امیری فیروز کوهی

ای وطن ای مفخر من لطف حقت یار باد
ای وطن ای خاک پاک توتیای چشم ما
ضربه تیغ شما زد صدمه‌ای صدام را
ای جوانان غیور ای پاسداران وطن
مژدگانی چیست این فتح الفتوح قرن را
این چنین فتح نمایان، لشکر اسلام را
آن کرامت‌ها که در حق اسیران کرده‌اید
بالله این رفتار تان در یاد عالم نیز نیست
عالمی در حیرت از ایمان و ایثار شماست
مرگتان را تسلیت با تهنیت آمیخته است
هر بهاران کز نسیم گل برآید بویتان
گل نشان بویتان، سنبل نشان مویتان

حجاب به عنوان نماد هویت جوامع اسلامی، در صد سال اخیر چه فراز و فرودهایی داشته است؟

تحلیل کنید

حجاب و پوشش به عنوان نماد هویت جهان اسلام در صد سال اخیر، فراز و فرودهایی داشته است¹ در دوران رضاخان حجاب مسئله و معضل درون جامعه ایران بود و زنان مسلمان اجازه رعایت ضوابط دینی خود را نداشتند² اینک حجاب مسئله کشورهای اروپایی شده است و برخی از کشورهای اروپایی از ورود زنان با حجاب به مراکز آموزشی ممانعت می‌کنند. مسئله شدن حجاب در کشورهای اروپایی را با توجه به هویت جهان اسلام تحلیل کنید.

خلاصه کنید

- زبان فارسی دومین زبان فرهنگی جهان اسلام است.

مفاهیم اساسی

هویت ایرانی اسلامی انقلابی،

آنچه از این درس آموختیم

درس چهاردهم هویت ایرانی (۲) خانواده ایرانی - اسلامی

این درس را شما با همکاری دبیرتان و با هدایت و نظارت ایشان بنویسید و به آدرس دفتر تألیف کتاب‌های درسی برای ما نیز ارسال کنید. در ارزشیابی مستمر و پایانی کتاب حاضر، از محتوای این درس آزمون به عمل می‌آید.

اهداف شایستگی‌های درس

می‌دانید که هر درسی اهدافی دارد. برخی اهداف موردنظر این درس ارائه شده است. شما نیز بنابه نیاز خود و منطقه‌ای که در آن قرار دارید، مواردی اضافه کنید و برای تحقق و تأمین این اهداف، این درس را بنویسید.

انتظار می‌رود دانش‌آموز با مشارکت در موقعیت‌های یاددهی - یادگیری این کتاب شایستگی‌های زیر را کسب نماید:

۱- خانواده مطلوب و ویژگی‌های آن را توصیف کند و به نقد و ارزیابی گروه‌های خانوادگی موجود بپردازد. برای معرفی خانواده مطلوب از معیارهای «هویت تاریخی خانواده» در ایران و «هویت فطری خانواده» کمک بگیرد.

۲- نقش گروه‌های خانوادگی در هویت‌یابی افراد و نقش نهاد خانواده در هویت‌یابی ایران را توضیح دهد و نشان دهد که امروزه، نهاد خانواده یکی از مهم‌ترین عوامل تمایز جامعه ما از جوامع غربی است.

۳- حقوق و تکالیف خود را در خانواده به خوبی بشناسد و برای بهبود عملکرد خانواده‌ای که اکنون در آن زندگی می‌کند و خانواده‌ای که خود در آینده تشکیل خواهد داد آگاهی و انگیزه لازم و کافی پیدا کند.

۴- کارکردهای مختلف خانواده به ویژه دو کارکرد «انتقال فرهنگ» و «پرورش محبت و مودت میان انسان‌ها و جوامع» را بشناسد و با استفاده از ابزار و رسانه‌های مناسب اهمیت این کارکردها را برای دیگران تشریح کند.

۵-.....

۶-.....

خانواده چه ویژگی‌هایی دارد؟

انسان به حکم فطرت، دارای غریزه جنسی است و بر این اساس ضروری است تا برای رفع نیازهای جنسی به صورت مشروع، به ازدواج تن دهد همچنین از آنجا که به عقیده دانشمندان و فلاسفه، انسان موجودی مدنی و اجتماعی است می‌تواند با ازدواج، در سایه وجود عواطف خانوادگی، از تنهایی نجات یافته و موجبات امنیت و آرامش خود را فراهم نماید

خانواده در فرهنگ ایرانی

ازدواج و تشکیل خانواده در ایران باستان، مهمترین وظیفه هر ایرانی بوده و چون ایرانیان دارای خوی پاک و بی‌آلایشی بودند برای بیکار با تجرد به زناشویی اهمیت میدادند و فرزندان خود را به آن تشویق میکردند تا آنجا که ازدواج را واجب دینی خود می‌شمردند

با ورود اسلام به ایران، اسلام که در همه امور زندگی بشر مبانی و اصولی دارد در مورد خانواده و ازدواج

نیز قوانینی وضع نمود و رعایت این اصول سبب شد زندگی ایرانیان مسلمان بر اساس دستورهای

اسلامی شکل بگیرد و به تدریج در وضع خانوادگی ایرانیان دگرگونیهای شگرفی صورت گرفت

از زمان قاجار به بعد، به سبب ورود مدرنیته به ایران و تاثیر پذیری از فرهنگ و اندیشه غربی بعضی از

ارزشهای خانواده رنگ باخت و در پی آن برخی ضد ارزش‌ها که تناسبی با جایگاه مقدس این نهاد در

اسلام ندارد وارد خانواده شد

پیامدهای منفی تاثیر اندیشه غربی بر خانواده ایرانی کدامند

هر چند خانواده ایرانی در گذشته به ارزشهای خانوادگی، پایبند تر از امروز بوده است، اما همچنان

خانواده در جامعه ی ما، برخلاف غرب از جایگاه بسیار بالایی برخوردار است و به عنوان هسته اصلی

جامعه، دارای کارکردهای گوناگون میباشد

خانواده هسته ای

خانواده با ملحقات

بخوانیم و بدانیم

- برخی از انواع و اشکال خانواده ها از نظر ساخت عبارتند از
- خانواده هسته ای: خانواده ای مرکب از زن و شوهر و فرزندان مجرد آنها
- خانواده گسترده: شامل والدین و فرزندان، پدربزرگها و مادربزرگها
- خانواده با ملحقات: که در آن زن و شوهر و فرزندان ازدواج نکرده آنها با
- یک یا چند نفر از خویشاوندان زن یا شوهر در یک جا زندگی می کنند
- خانواده ناقص: یکی از ارکان اصلی خانواده (زن، مرد و کودک) را ندارد

فعالیت

- ویژگی های خانواده مطلوب اسلامی - ایرانی را می توان در سه محور اصالت
- خانوادگی، ویژگی های نفسانی و ویژگیهای رفتاری آنها خلاصه نمود. برای
- هر یک از این ها، مواردی را ذکر کنید

خانواده چه کار کردهایی دارد؟

خانواده از مهمترین نهادهای اجتماعی است و پر اهمیت ترین کارکرد این نهاد پرورش فرزندان و انتقال فرهنگ و ارزش ها به نسل بعدی می باشد همچنین خانواده، منبع هر گونه خیر و برکت و نعمت و سعادت جامعه است طفل در خانه آداب صحیح زندگی اجتماعی، درس فداکاری، محبت، علاقمندی به خلق خدا و تعاون را می آموزد و آن را در محیط خود پیاده می کند

تولید مثل

فرزندآوری و بزرگ کردن آنان، در واقع مهمترین وظیفه ی خانواده در تمام جوامع، به ویژه جوامع سنتی بوده است زن و شوهری که ازدواج می کنند دیر یا زود، منتظر تولد فرزند خواهند بود هرچند ممکن است بین افراد مختلف، فرهنگ ها و جوامع مختلف، از لحاظ زمان بچه دار شدن و تعداد فرزندان و فاصله سنی آنها تفاوت هایی وجود داشته باشد اما تولد فرزند به طور مشترک در تمامی فرهنگ ها، جوامع، طبقات مختلف اقتصادی و اجتماعی مورد توجه بوده است

اجتماعی کردن کودکان

خانواده اولین و مهم ترین محیطی است که کودک در آن پرورش می یابد و به همین دلیل خانواده نقش عمده‌ای در شکل گیری رویکردها و باورهای کودکان به عهده دارد و بر نوع روابطی که او با عوامل و نهادهای دیگر اجتماعی برقرار می کند تاثیر می گذارد

مراقبت و محافظت از اعضا

از آنجا که کودکان نمیتوانند از خودشان نگهداری می کنند خانواده مسئول اصلی مراقبت جسمانی و اقتصادی از آن ها است از این گذشته خانواده معمولا مسئولیت نگهداری و تامین اقتصادی اعضای ناتوان و سالمند خود را نیز بر عهده دارد

دادن هویت اجتماعی

خانواده مهمترین عامل ایجاد هویت اجتماعی برای کودکان و اعضای خانواده است هر جا برود مهر و نشان خانواده در پیشانی قرار دارد

حمایت عاطفی

یکی از نیازهای اساسی اعضای خانواده، نیازهای عاطفی و هیجانی آنهاست که عبارتند از دوست داشتن - مورد محبت قرار گرفتن - عشق ورزیدن به دیگران - مورد حمایت قرار گرفتن

■ ... حمایت عاطفی و اقتصادی ■ کارکرد تولید نسل و مراقبت و نگهداری

بخوانیم و بدانیم

در آموزه های دینی، نیکی به پدر و مادر برترین وسیله ی قرب به خدا و شریف ترین سعادت هاست اسلام در مورد احترام به والدین تأکید کرده است که در کمتر مسئله ای دیده میشود. در چهار سوره قرآن مجید (سوره بقره آیه ۸۳ - سوره نساء آیه ۳۶ - سوره انعام آیه ۱۵۱ - سوره اسرا آیه ۲۳) نیکی به والدین بلافاصله بعد از مسئله توحید قرار گرفته است. اهمیت این موضوع تا آن پایه است که هم قرآن و هم روایات صریحا توصیه میکنند که حتی اگر پدر و مادر کافر باشند رعایت احترام شان لازم است بنابراین فرزندان وظیفه دارند از والدین خود در حد متعارف اطاعت کنند و احترام آن را نگه دارند

فعالیت

در مورد تفاوت خانواده و خانوار توضیح دهید
در رابطه با تاثیر فضای مجازی بر خانواده تحقیق کنید

با تشکر از: گروه آموزشی استان فارس - خانم مریم یابنده جهرمی

درس پانزدهم هويت ایرانی (۳) (هويت سياسي ایران)

چه رابطه‌ای میان جهان اجتماعی و نظام سیاسی آن وجود دارد؟

بیانات زیر چه رابطه‌ای میان مردم و حاکمان و کارگزاران ترسیم می‌کند؟ **به رابطه‌ی میان مردم و حاکمان و کارگزاران و به الگو پذیری توده‌های مردم از اخلاق حاکمان اشاره دارد**

مثال 1 «عَمَالِکُمْ أَعْمَالِکُمْ، کَمَا تَکُونُونَ، یُولَى عَلَیْکُمْ»: کارگزاران شما (نتیجه) اعمال شما هستند، همان‌گونه که هستید، بر شما حکومت می‌شود.

مثال 2 «الناس بأمرائهم أشبه منهم بآبائهم»: مردم به دولتمردان خود شبیه‌ترند تا به پدرانشان.

چند مورد از پدیده‌هایی که با نظام سیاسی مربوط می‌شوند، نام ببرید

پدیده‌هایی چون شناسنامه، گذرنامه، پرچم، روزها و جشن‌های ملی، مرزهای سیاسی، نیروهای مسلح، جنگ، صلح، سازمان‌ها و ادارات، دادگاه‌ها، شوراهای اسلامی شهر و روستا، رسانه‌ها، احزاب و گروه‌های سیاسی، قوه مقننه، قوه مجریه، قوه قضائیه، مجلس خبرگان، رهبری، قانون، قانون اساسی، شیوه‌های حکمرانی و... نشانی از هویت جهان اجتماعی دارند.

وجه اشتراک این پدیده‌ها چیست؟ **همه اینها پدیده‌های سیاسی هستند و نشانی از هویت جهان اجتماعی دارند**

هر جهان اجتماعی علاوه بر **هویت فرهنگی** از **هویت سیاسی** نیز برخوردار است. به همین دلیل در معرفی هر جامعه از ویژگی‌های سیاسی از جمله نظام سیاسی آن نیز یاد می‌کنند.

چه رابطه‌ای میان جهان اجتماعی و نظام سیاسی آن وجود دارد؟ **رابطه متقابل وجود دارد**

● قدرت اجتماعی قدرت به چه معناست؟ چرا می‌گوییم انسان کنشگری قدرتمند است؟ شهریور 93

هرگاه موجودی بتواند کاری را با آگاهی و اراده خود انجام دهد، دارای قدرت است؛ انسان به دلیل اینکه کارهای خود را با علم و اراده انجام می‌دهد، کنشگری قدرتمند است. قدرت انسان محدود است، به گونه‌ای که نمی‌تواند همه نیازهای خود را به تنهایی برآورده سازد و برای تأمین برخی نیازهای اولیه زندگی خود، به کمک دیگران احتیاج دارد.

قدرت اجتماعی چه زمانی پیدا می‌شود؟ شهریور 94 دی 96
(قدرت اجتماعی هنگامی پیدا می‌شود که انسان برای رسیدن به اهداف خود بتواند بر اراده دیگران تأثیر بگذارد و اراده و کار ارادی آنان را به خدمت بگیرد). **چه کسانی از قدرت اجتماعی بیشتری برخوردارند؟**
تأثیرگذاری بیشتری بر اراده دیگران دارند، از قدرت اجتماعی بیشتری برخوردار هستند. علاوه بر افراد، نهادها، سازمان‌ها، جوامع و... نیز دارای قدرت اجتماعی هستند. درباره راه‌های تأثیرگذاری بر اراده دیگران گفت‌وگو کنید.

■ محمدصلاح، فوتبالیست مصری، آن قدر در میان مردم مصر محبوبیت دارد که در انتخابات ریاست جمهوری بدون اینکه نامزد شود، حدود یک میلیون نفر از مردم به او رأی داده بودند.

در سال ۱۹۸۰ م یک زن چینی به جریمه‌ای معادل ۲۰۰ دلار محکوم شد، چون مطابق قوانین، او اجازه نداشت که با داشتن یک فرزند، دوباره صاحب فرزند شود. علاوه بر این، نام کودک او تا چند سال در اسناد رسمی به ثبت نرسید و کودک از ورود به مدرسه و استفاده از امکانات و تسهیلات دولتی محروم شد.

■ نمونه‌هایی از قدرت نهادها و سازمان‌ها

● مقبولیت و اقتدار

برای تأثیر گذاردن بر اراده دیگران چه کار می‌کنیم؟ آیا می‌توانیم صرفاً با استفاده از نیروی عضلات خود و بدون دخالت هیچ عامل دیگری، اراده دیگران را تابع اراده خود کنیم؟ (ما با قدرت بدنی خود فقط می‌توانیم بر جسم دیگران اثر بگذاریم. هنگامی که کودکی را جابه‌جا می‌کنیم،

تنها راه جلب افراد برای پیدایش قدرت اجتماعی کدام مورد است؟ دی 97

الف- آگاهی افراد ب- اراده افراد ج- تبعیت د- اقتدار

ایا قدرت اجتماعی بدون پذیرش دیگران پدید می آید؟

او فعالیتی انجام نداده است، اما اگر از او بخواهیم فعالیت ارادی خود را مطابق اراده و میل ما انجام دهد، مثلاً از او بخواهیم با پای خودش راه برود، تنها راه، جلب تبعیت اوست. یعنی او باید بپذیرد مطابق آنچه از او می خواهیم عمل کند؛ و به همین دلیل است که قدرت اجتماعی، بدون پذیرش و توافق دیگران پدید نمی آید.

تبعیت اراده یک انسان از انسان دیگر، به دو صورت می تواند باشد: **خرداد ۹۵ دی ۹۵**

صورت های متفاوت جلب تبعیت را بنویسید. شهریور ۹۸ خرداد ۹۹
۱- تبعیت با کراهت؛ وقتی است که تبعیت ناشی از تهدید و ترس باشد.

۲- تبعیت با رضایت؛ وقتی است که شخصی با میل درونی، مطابق اراده دیگری عمل کند. **مقبولیت یعنی چه؟ دی ۹۸**
قدرتی که بدون استفاده از تهدید و با رضایت طرف مقابل به دست می آید دارای مقبولیت

منظور از اقتدار چیست: دی ۹۹ است و قدرتی که با مقبولیت همراه باشد و به صورت رسمی پذیرفته شده باشد، اقتدار نامیده

می شود. به نظر شما قدرتی که با اکراه طرف مقابل اعمال می شود تا چه زمانی می تواند تداوم

داشته باشد؟ تا زمانی که تهدید و ترس وجود دارد

■ استالین، در تنهایی جان داد. علی رغم تأخیر او برای خروج از اتاق، هیچ کس جرئت نداشت در بزند و حالش را بپرسد چون شب قبل گفته بود، کسی مزاحمش نشود. همه می ترسیدند اینها نقشه ای برای سنجش وفاداری آنها باشد.

■ موفقیت های سیاسی و اقتصادی آلمان در زمان صدراعظمی هیتلر، سخنرانی های پرشور او بر ضد پیمان ورسای و ترویج ایده ملی گرایی، باعث محبوبیت هیتلر در میان مردم شد.

■ گاندی، رهبر مردم هند در مبارزه با استعمار انگلیس. مردم هند به او لقب ماهاتما (روح بزرگ) و بابو (پدر ملت) داده اند.

■ مارتین لوتر کینگ، رهبر پرنفوذ جنبش مدنی سیاهان آمریکا، در سخنرانی مشهور «رؤیایی دارم» از آرزوی خود برای احقاق حقوق سیاهان سخن گفت.

■ رئیس علی دلواری، رهبر محبوب مردم تنگستان در قیام علیه استعمار انگلیس. ۱۲ شهریور به نام او روز ملی مبارزه با استعمار نام گذاری شده است.

جلب تبعیت دیگران به چند شکل ممکن است؟ نام ببرید. دی ۹۹ به دو صورت: تبعیت با کراهت- تبعیت با رضایت

تنها راه تاثیرگذاری بر اراده دیگران و به خدمت گرفتن فعالیت ارادی ایشان .. جلب تبعیت.. است. خرداد ۹۹

تفاوت دو مفهوم مقبولیت و مشروعیت را بنویسید. خرداد 92

● مقبولیت و مشروعیت مقبولیت قدرت، نتیجه ی چیست؟ دی 98

همان گونه که دانستید مقبولیت در جایی است که قدرت بدون اکراه و بلکه با رضایت باشد؛ اما مشروعیت قدرت به این معناست که قدرت براساس یک نظام عقیدتی و ارزشی خاص اعمال شود.

مدار مقبولیت و مدار مشروعیت چیست؟ دی 97

مدار مقبولیت، خواست و اراده کسانی است که قدرت بر آنها اعمال می شود. اگر کسی که قدرت بر او اعمال می شود، از آنچه انجام می دهد احساس رضایت داشته باشد، این قدرت مقبول است؛ و اگر فعالیتش را با اکراه و تنها برای فرار از پیامدهای ناگواری که از طرف صاحب قدرت پدید می آید انجام دهد، قدرت مقبولیت ندارد.

انواع قدرت مشروع را نام ببرید

مدار مشروعیت، حق و باطل بودن است. 1 اگر قدرت موافق حکم و قانون و اراده تشریحی خداوند اعمال شود، مشروعیت حقیقی دارد، 2 اما اگر مبتنی بر ایدئولوژی های ساختگی بشری باشد، مشروعیت دروغین دارد.

مقبولیت و مشروعیت حقیقی می توانند با هم باشند و در برخی موارد نیز جدا از یکدیگر باشند. کدام نوع قدرت اجتماعی همراه با مقبولیت اجتماعی و مشروعیت است؟ شهریور 99
(جایی که قدرت مطابق قانون و حکم الهی باشد و تبعیت از قانون نیز با رضایت و میل همراه باشد، اقتدار و قدرت هم مشروعیت حقیقی دارد و هم مقبولیت.)
(چه زمانی قدرتی مقبول، ولی غیر مشروع است؟ دی 98 شهریور 98)
(هنگامی که قدرت برخلاف حکم و قانون الهی باشد و تبعیت از قدرت هم از روی احساس رضایت باشد، اقتداری غیرمشروع شکل می گیرد.) به نظر شما آیا در کشوری که فرهنگ عمومی مردم، فرهنگ دینی باشد، قدرت نامشروع می تواند مقبولیت داشته باشد؟ خیر

● نظام سیاسی

تعریف سیاست. دی 95- شهریور 95

هرگاه قدرت برای رسیدن به هدفی معین سازمان پیدا کند، سیاست پدید می آید. زیرا سیاست، اعمال قدرت سازمان یافته برای دستیابی به هدفی معین است. سیاست در معنای

شهریور 97

عام خود، شامل هر نوع تدبیر و سازمان دادن قدرت است. آیا وجود سیاست ضرورت دارد؟
(هر جهان اجتماعی به تناسب هویت و فرهنگ خود، آرمان ها و ارزش های ویژه ای دارد و

نمی تواند بدون سیاستی مناسب به ارزش ها و آرمان های خود دست یابد.)

تعریف نظام سیاسی. دی 93 - شهریور 96 و دی 97 و شهریور 99
مجموعه سازوکارهایی که برای اعمال سیاست های جهان اجتماعی وجود دارد، نظام سیاسی

را شکل می دهد.

* در صورتی که قدرت بر اساس شریعت و موافق حکم خداوند باشد.. مشروع.. است. دی 97

* اعمال قدرت سازمان یافته برای دستیابی به هدف معین، چه نام دارد؟ دی 99

الف- مشروعیت ب- سیاست ج- تبعیت د- حکومت

در یک جهان اجتماعی، نظام سیاسی نمی تواند مستقل از نظام های دیگر مانند نظام فرهنگی، اقتصادی و... باشد؛ بلکه در تعامل با آنها قرار می گیرد. نظام سیاسی، بر نظام های دیگر، به ویژه **شهریور 92** نظام فرهنگی اثر می گذارد و از آنها تأثیر می پذیرد.

■ با تشکیل اتحاد جماهیر شوروی، مزرعه داری دولتی و مزرعه داری اشتراکی به عنوان دو شیوه پیشبرد اقتصاد کشاورزی، رایج شدند.
 ■ شعار جمهوری فرانسه بر سردر یک کلیسا پس از قانون سال ۱۹۰۵ م مبنی بر جدایی دین از سیاست.

در چه صورت نظام فرهنگی، مقبولیت نظام سیاسی را نیز تأمین می کند؟ دی 95
 نظام فرهنگی عقاید، ارزش ها و اصول حاکم بر نظام سیاسی را تعیین می کند و اگر عملکرد نظام سیاسی در جهت عقاید و ارزش های فرهنگی جامعه باشد، نظام فرهنگی اقتدار نظام سیاسی را نیز تأمین می کند؛ اما اگر نظام سیاسی به دلایل داخلی و یا تحت تأثیر و فشار عوامل خارجی، از اصول و ارزش های فرهنگی خود عدول کند، نظام فرهنگی اقتدار نظام سیاسی را کاهش می دهد. **نظام سیاسی چگونه به بسط و توسعه فرهنگ کمک می کند؟ و چگونه زمینه بحران های فرهنگی را فراهم می کند؟**
 نظام سیاسی نیز اگر به ارزش های فرهنگی جامعه وفادار بماند، با استفاده از مدیریت سیاسی خود، به بسط و توسعه فرهنگ کمک می کند و اگر از ارزش ها و آرمان های فرهنگی دور شود زمینه تعارضات، تزلزل و بحران های فرهنگی و هویتی را پدید می آورد؛ به نظر شما چه رابطه ای میان نظام اقتصادی و نظام سیاسی وجود دارد؟ در این باره گفت و گو کنید.

نظام های سیاسی چه انواعی دارند؟

گفته شد که جهان اجتماعی دارای هویت سیاسی است. جهان اجتماعی با پذیرش یک نظام سیاسی خاص، هویت سیاسی پیدا می کند. نظام های سیاسی انواع گوناگونی دارند. با چه ملاک هایی می توان نظام های سیاسی را دسته بندی کرد و چه انواعی برای نظام های سیاسی وجود دارد؟

■ مشروطه سلطنتی انگلستان

■ پارلمان هند

■ حزب کمونیست چین

* ملاک های دسته بندی نظام های سیاسی از نظر ارسطو چیست؟ و از چند نوع حکومت نام می برد؟ دی ۹۸

نظام های سیاسی براساس ملاک های گوناگون به انواع مختلفی دسته بندی می شوند.

از این ملاک ها و دسته بندی ها می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- براساس کمیّت افراد تأثیرگذار؛ با این ملاک، نظام های سیاسی و حکومت ها به سه دسته

تقسیم می شوند.

بر اساس تعداد افراد تأثیر گذار و تصمیم گیرنده، نظام های سیاسی به سه دسته تقسیم می شوند. آنها را بنویسید. دی ۹۷ شهریور ۹۸ دی ۹۹

۱ الف) نظام ها و حکومت هایی که در آن تنها اراده یک فرد تأثیرگذار است.

۲ ب) نظام هایی که تنها یک اقلیتی از مردم در آن تأثیر گذارند.

۳ ج) حکومت هایی که اکثریت مردم در سرنوشت سیاسی خود تأثیر گذارند.

۲- براساس روش تصمیم گیری؛ نظام های سیاسی به چند دسته تقسیم می شوند؟ شرح دهید. دی ۹۷ خرداد ۹۹

۱ براساس خواسته ها و اغراض خود تصمیم می گیرند؛ یعنی هر نوع تصمیمی را برای خود جایز و مباح می دانند؛ یا آنکه بر مدار حقیقت و فضیلت و با موازین عقلی، تصمیم می گیرند.

تفاوت نظام سیاسی دینی و نظام سیاسی دنیوی را بنویسید

۳- براساس دین مداری یا دنیامداری؛ نظام سیاسی دینی بر مدار احکام و قوانین الهی

سازمان می یابد. نظام سیاسی سکولار و دنیوی، فقط ارزش ها و آرمان های دنیوی و این جهانی را مدنظر قرار می دهد.

دی ۹۷ ارسطو از دو ملاک اول و دوم برای دسته بندی نظام های سیاسی استفاده می کند و از شش

نوع حکومت نام می برد. در سه نوع آنها، حاکمیت یک فرد، یک اقلیت یا اکثریت بر مدار

خواسته های نفسانی آنها شکل می گیرد و در سه نوع دیگر حاکمیت یک فرد، یک اقلیت یا

اکثریت بر مدار حقیقت و فضیلت استوار است.

تعریف ارسطو از دموکراسی چیست؟ دی ۹۶

ارسطو، حاکمیت اکثریت را در صورتی که بر مدار خواسته های آنها باشد، دموکراسی می نامد؛

زیرا دموکراسی به معنای حاکمیت مردم است و در این نوع حاکمیت، مردم براساس خواسته ها

و تمایلات خود حکومت می کنند. تعریف ارسطو از جمهوری چیست؟ شهریور ۹۵-خرداد ۹۷

او حکومتی را که در آن اکثریت مردم براساس حقیقت و فضیلت حضور و فعالیت دارند، جمهوری

(پولیتی) می خواند. بدین ترتیب او بین حکومت جمهوری و دموکراسی تفاوت می گذارد.

از نظر فارابی، مدینه فاضله چه ویژگی هایی دارد؟

فارابی با افزودن ملاک سوم، مدینه فاضله را جامعه ای الهی می داند که براساس سنت و قانون الهی شکل می گیرد. از نظر او حقیقت با اراده الهی تعیین می شود و با کمک عقل و وحی شناخته می شود.

دی ۹۷
خرداد ۹۸

۱- دسته بندی ارسطو از انواع حکومت ها

تعداد حاکمان	شیوه حکومت	براساس فضیلت	براساس خواست و میل افراد
فرد	موناشری	تیرانی (استبدادی)	
اقلیت	آریستوکراسی	الیگارشی	
اکثریت	پولیتی (جمهوری)	دموکراسی	

نوع نظام سیاسی از نظر ارسطو را مشخص کنید. خرداد ۹۸

الف- اقلیتی که بر اساس خواست و میل خود حکومت کنند. الیگارشی

ب- اکثریتی که بر اساس فضیلت حکومت کنند. جمهوری

از نظر فارابی، مدینه جاهله چه ویژگی هایی دارد؟

در اندیشه فارابی جوامعی که ارزش ها و آرمان های آنها، عقلانی و الهی نباشد، جوامع جاهلی هستند. او جوامع جاهلی را براساس نوع آرمان ها و ارزش هایی که دارند به اقسامی تقسیم می کند!

دی ۹۷
شهریور ۹۸

گفت و گو کنید

درباره تفاوت جمهوری و دموکراسی از دیدگاه ارسطو گفت و گو کنید.

نظام لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی را از نظر آرمان ها و ارزش ها با یکدیگر مقایسه کنید. (ذکر حداقل یک تشابه و یک تفاوت ضروری است) دی ۹۸

● لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی چه تفاوت هایی با هم دارند؟

تعریف دموکراسی خرداد ۹۶

تعریف لیبرالیسم شهریور ۹۴ شهریور ۹۷ خرداد ۹۶ خرداد ۹۸ دی ۹۹

لیبرالیسم به معنای اباحت و مباح دانستن همه امور برای انسان هاست. دموکراسی به معنای

حاکمیت مردم است. لیبرال دموکراسی، نوعی نظام سیاسی است که ادعا می کند با خواست

و اراده اکثریت مردم سازمان می یابد. این نظام سیاسی، هیچ حقیقت و فضیلت فطری و

جهان شمولی را به رسمیت نمی شناسد و حکومتی دنیوی و این جهانی است. این نظام

لیبرال دموکراسی با چه فرهنگی سازگار است؟ خرداد ۹۵
سیاسی با فرهنگ جهان غرب که رویکردی دنیوی به عالم هستی دارد، سازگار است.

آیا در اندیشه لیبرال دموکراسی می توان از مشروعیت حقیقی سخن گفت؟ چرا؟

جمهوری اسلامی چه نوع نظام سیاسی است؟

جمهوری اسلامی یا مردم سالاری دینی، نوعی نظام سیاسی است که در جهان اسلام مورد

توجه امت اسلامی قرار گرفته است. (عنوان «جمهوری» در این ترکیب به معنای به رسمیت

شناختن حضور مؤثر مردم در نظام سیاسی است) و کلمه «اسلامی» نشان دهنده این است که

فعالیت مردم و نهادها بر مبنای عقاید و ارزش های اجتماعی اسلامی سازمان پیدا می کند.

۱- دسته بندی فارابی از انواع حکومت ها

خدمات محور		انسان محور		شیوه حکومت	تعداد حاکمان
براساس مَلت الهی		براساس خواست و میل شخصی حاکم	براساس فضیلت انسانی		
مطابق اصل	صورت تحریف شده				
فاضله	مبدله	تغلیبه (جامعه زورگویی)	کرامیه (جامعه سرفرازی)		فرد
	فاسقه	خست (جامعه خوش گذرانی)	ضروریه (جامعه قناعت گرایی)		اقلیت
	ضاله	یسار یا بداله (جامعه مال اندوزی)	جماعیه (جامعه آزادی)		اکثریت

ملاک های دسته بندی نظام های سیاسی در دیدگاه فارابی را بنویسید. شهریور ۹۸ دین مدار - دنیا مدار

در دیدگاه اسلامی، ابزار و وسیله‌ی شناخت ارزش‌های الهی و احکام و مقررات اجتماعی چیست؟

در نظام اسلامی، احکام و مقررات چگونه شکل می‌گیرند؟

در نظام اسلامی، احکام و مقررات با خواست مردم و در ذیل اراده و مشیت خداوند شکل می‌گیرند؛ در این دیدگاه، عقل و وحی دو وسیله‌ی شناخت ارزش‌های الهی و احکام و مقررات

اجتماعی هستند و انسان‌ها مسئولیت شناخت و اجرای آنها را به عهده دارند. **چهار مورد از ارزش‌های اجتماعی اسلامی را نام ببرید** (عبودیت، عدالت، آزادی، استقلال، نفی وابستگی، نفی تسلط بیگانگان بر امت اسلامی، امنیت،

تأمین اجتماعی و تکافل عمومی، تلاش برای عمران و آبادانی، عقلانیت، مشورت و مشارکت در امور عمومی، توسعه‌ی معرفت و آگاهی نسبت به اسرار و حقایق آفرینش از جمله ارزش‌های

اجتماعی اسلامی است.) **چرا عمل به ارزش‌های اجتماعی اسلامی، رفتاری صرفاً دنیوی نیست؛ بلکه یک وظیفه الهی است؟**

براساس هستی‌شناسی توحیدی، اغلب این ارزش‌ها با آنکه ناظر به مسائل اجتماعی دنیوی هستند، تفسیری دنیوی و سکولار ندارند، بلکه سیرتی الهی و دینی دارند؛ و به همین دلیل عمل به آنها رفتاری صرفاً دنیوی نیست، بلکه یک وظیفه‌ی الهی است و مانند سایر عبادات سبب تقرب انسان به خداوند می‌شود.

در اندیشه‌ی دینی اسلام، هر مسلمانی که شب را به صبح برساند و به فکر امت اسلامی نباشد مسلمان نیست و مسلمانان موظف‌اند همه‌ی مستضعفان و مظلومان را یاری کنند.

در آموزه‌های اسلامی چه زمانی عبادات، ارزش بیشتری می‌یابند؟
در آموزه‌های اسلامی هنگامی که عبادات بعد اجتماعی وسیع‌تری پیدا می‌کنند، ارزش بیشتری می‌یابند. **در برخی از روایات از چه چیزی به عنوان مهمترین مسئولیت یاد شده است؟**

در نظام اسلامی، امت اسلامی چگونه باید باشند؟

امت اسلامی باید از پذیرش طاغوت و قدرت‌های غیرالهی خودداری کند و در شکل‌گیری امامت و ولایت الهی براساس موازین و ارزش‌های اسلامی هوشمند و فعال باشد.

مقایسه کنید

حضور مردم در یک حکومت لیبرال دموکراسی چه تفاوتی با حضور مردم در جمهوری اسلامی دارد؟

ملاک‌های دسته‌بندی نظام‌های سیاسی از دیدگاه ارسطو کدامند؟ خرداد ۹۹

- الف- دین‌مداری - دنیا‌مداری
- ب- مقبولیت - مشروعبیت
- ج- تعداد افراد تاثیرگذار و تصمیم‌گیرنده - روش تصمیم‌گیری
- د- تبعیت با کراهت - تبعیت با رضایت

به معنای مباح دانستن همه امور برای انسان هاست. دی ۹۹

الف- جمهوری ب- لیبرال دموکراسی ج- دموکراسی د- لیبرالیسم

- کدام گزینه در مورد تعریف مقابل صدق می‌کند؟
- به معنای حاکمیت اکثریت مردم بر اساس خواست خودشان " دی ۹۷
- الف- دموکراسی
- ب- لیبرالیسم
- ج- جمهوری
- د- استبدادی

خلاصه کنید

- جمهوری اسلامی نوعی نظام سیاسی است که در جهان اسلام مورد توجه امت اسلامی قرار گرفته است.

مفاهیم اساسی

مشروعیت،

آنچه از این درس آموختیم

هویت ایرانی (۴) (هویت جمعیتی و اقتصادی ایران)

درس شانزدهم

جمعیت هر جامعه چه رابطه‌ای با هویت آن دارد؟
در معرفی جوامع، به چه نوع ویژگی‌های جمعیتی اشاره می‌شود؟
(در معرفی جوامع به ویژگی‌های جمعیتی آنها مانند **تعداد جمعیت، جوان و پیر، روستایی و شهری، بیکار و شاغل** بودن جمعیت و... اشاره می‌کنند) **چرا که جمعیت هر جامعه، بخشی از هویت آن محسوب می‌شود.** چه رابطه‌ای میان جمعیت و هویت جوامع وجود دارد؟

دی 97

اولین شرط بقای هر جامعه، **جمعیت آن است.** وضعیتی را تصور کنید که جمعیت یک جامعه منقرض شود. در آن صورت، آن جامعه نابود می‌شود. در صورت نبود یا کمبود اعضای جامعه، بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بر زمین می‌ماند. اما آیا صرف اندازه جمعیت، کفایت می‌کند؟ آیا یک جمعیت غیرمسئول و بی تفاوت می‌تواند نیازهای جامعه را برطرف سازد؟ **به نظر شما جمعیت هر جامعه، بر ثروت، امنیت، قدرت و منزلت آن در میان سایر جوامع چه تأثیری دارد؟** **جمعیت یک جامعه چه رابطه‌ای با هویت آن دارد؟** جوامع مختلف برای تأمین جمعیت مطلوب خود، چه می‌کنند؟ جامعه ما از این نظر چه وضعیتی دارد؟

به خاطر دارم که چند سال پیش، یک روز پدرم پاکتی را به من داد که روی آن نوشته شده بود «اسناد خانوادگی». درون پاکت شجره‌نامه‌ای به چشم می‌خورد. شجره‌نامه‌ای مثل همه شجره‌نامه‌ها که نشان می‌داد مثلاً ساموئل در سال ۱۸۲۷ متولد شده و در سال ۱۸۸۱ از دنیا رفته است، نام او با خطی به نام ماریا که همسر او بود وصل شده بود و در زیر نام آن دو، خطوط شاخه شاخه‌ای به چشم می‌خورد که دخترها و پسرهایشان را نشان می‌داد و بعد نوه‌ها و نسل‌های بعدشان را. خطوط را دنبال کردم تا به نام پدر و مادرم و خودم رسیدم. به این فکر می‌کردم که این افراد که بوده‌اند. چگونه روزگار گذرانده‌اند و اصلاً زندگی‌شان چه فایده‌ای داشته است؟ آنگاه به یاد آیاتی در عهد عتیق افتادم که در آنها به ترتیب نام افرادی نه چندان شناخته شده می‌آید و در نسل هشتم به نام داوود علیه السلام می‌رسد و این گونه از او یاد می‌کند که «او پادشاهی بزرگ بود و برگزیده خداوند». فکر می‌کنم اگر این شجره در جایی قطع شده بود داوودی پدید نمی‌آمد. اگر اجداد من هم نبودند، من متولد نمی‌شدم و اگر من به دنیا نیامده بودم، فرزندان و نوادگانم پا به این دنیا نمی‌گذاشتند. کسی چه می‌داند شاید هدف از تولد من، پیدایش کسی به بزرگی و سروری داوود در نسل‌های آینده من باشد. شاید یکی از فرزندان یا نوادگان من آدمی بزرگ شود. چه حس خوشایندی! حتی اگر کسی به یاد نیاورد که من که بوده‌ام و چه کرده‌ام، همین قدر که من معبری باشم برای گذار آیندگانی که شاید داوودی

در میانشان باشد، کاری بزرگ است و البته بس دشوار. باید سعی کنم این دنیا را خراب نکنم؛ آن را اندکی اصلاح کنم و به بهتر از آنچه به من داده شده، تبدیل نمایم یا حداقل سعی کنم آن را خراب نکنم و دست نخورده تحویل آیندگان بدهم تا زندگی‌ام بی‌ثمر نبوده باشد. آن وقت، آیندگانم از من به نیکی یاد خواهند کرد؛ حتی اگر نامم را ندانند یا وقتی آن را در شجره‌نامه خانوادگی می‌بینند، به نظرشان چندان شناخته شده نباشد.

«شجره‌نامه»

(همه کیمیاگریم، چارلز هندی)

الشجرة النسب

برای پاسخ به پرسش‌های صفحه قبل، لازم است برخی از مطالب اساسی کتاب را با هم مرور کنیم. در یکی از درس‌ها درباره تفاوت جهان طبیعی و جهان اجتماعی بیان شد که جهان اجتماعی پدیده‌ای معنادار است. همچنین گفته شد که به آگاهی‌ها و معانی مشترکی که جهان اجتماعی

براساس آن ساخته می‌شود، فرهنگ می‌گویند. آیا این درس را به یاد می‌آورید؟
منظور از هویت فرهنگی چیست؟
در درس دیگری گفته شد که (هویت هر جهان اجتماعی براساس فرهنگ (عقاید و ارزش‌های کلان) آن شکل می‌گیرد و به همین دلیل از آن به «هویت فرهنگی» تعبیر می‌شود) آیا به یاد دارید این نکات را در چه درسی آموختید؟

یک بار دیگر رابطه آگاهی (معنا)، فرهنگ و هویت جهان اجتماعی را در کلاس بازگو کنید. تشریح این رابطه، به شما کمک می‌کند تا به رابطه جمعیت و هویت جهان اجتماعی پی ببرید. شما با گستره جهان اجتماعی و چگونگی گسترش آن آشنا کنید. گسترش جهان اجتماعی از طریق گسترش فرهنگ و معانی آن صورت می‌گیرد. هر عاملی که در گسترش فرهنگ و معانی مؤثر باشد، در بسط هویت جهان اجتماعی اثرگذار است. راه گسترش هر فرهنگ، شناختن (اندیشیدن)، پذیرفتن و عمل کردن به آن است. شناختن و عمل کردن صرفاً از

دی ۹۹

عهده افراد و اعضای جهان اجتماعی برمی‌آید. اعضای جهان اجتماعی، حامل و عامل فرهنگ و معانی آن هستند. هرچه حاملان و عاملان یک فرهنگ و معانی آن بیشتر باشند، آن فرهنگ بسط بیشتری می‌یابد. وضعیتی را تصور کنید که یک جهان اجتماعی تمام اعضایش را از دست بدهد آیا اثری از زندگی برای آن جهان اجتماعی باقی می‌ماند.

روند بسط فرهنگ را به خوبی می‌توان در گسترش معانی و ارزش‌های خانواده مشاهده کرد. با ازدواج و تشکیل خانواده، مودت و رحمت میان زن و مرد ایجاد می‌شود^۱. با تولد اولین فرزند، مودت و رحمت میان اعضای خانواده بیشتر می‌شود و رحمت و مودتی که میان زن و شوهر وجود دارد، به رابطه فرزند و والدین نیز تسری می‌یابد. با تولد فرزندان بعدی و بزرگ‌تر شدن خانواده، این معانی و ارزش‌ها گسترده‌تر می‌شود. با گسترش خانواده‌ها و ایجاد نسبت‌هایی چون پدربزرگ، مادربزرگ، خاله، دایی، عمه، عمو، پسرعمو و... نظام خویشاوندی شکل می‌گیرد که باز هم زمینه گسترش بیشتر مودت و رحمت را فراهم می‌سازد.

چرا تأمین جمعیت مناسب برای یک جامعه مسئله‌ای هویتی است؟ شهریور ۹۹
دی ۹۷
(به همین ترتیب، افزایش جمعیت یک جهان اجتماعی، به منزله گسترش فرهنگ و معانی آن است و کاهش جمعیت یک جهان اجتماعی نیز به منزله محدود شدن گستره آن است که می‌تواند زمینه‌ساز بسط و تسلط جهان‌های اجتماعی دیگر باشد. از این رو تأمین جمعیت مناسب برای جهان‌های اجتماعی، مسئله‌ای هویتی است.)

۱- «و از نشانه‌های او این است که برای شما از جنس خودتان همسرانی آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید و در میان شما مودت (دوستی) و رحمت (مهربانی) قرار داد؛ یقیناً در این، نشانه‌هایی است برای مردمی که می‌اندیشند» (سوره روم، آیه ۲۱).

در چه صورتی جهت گسترش فرهنگ اسلامی و توحیدی، افزایش جمعیت ضروری است؟ دی 99

هدف اسلام تأسیس جهان اجتماعی توحیدی و گسترش آن است. لازمه تحقق این هدف، داشتن جمعیت مناسب است. بنابراین اگر اولاً فرهنگ و معنایی که با افزایش جمعیت، بسط می‌یابد، فرهنگ حق باشد، نه فرهنگ باطل؛ ثانیاً افراد و اعضای این فرهنگ نیز حاملان و عاملان معانی حق باشند، افزایش جمعیت ضروری است^۱ از این رو پیامبر اسلام ﷺ روز محشر به کثرت پیروان خود مباحثات می‌کند.

فقدان هر کدام از این شرایط، مانع تحقق جهان اجتماعی توحیدی است^۱.

بخوانیم و بدانیم

گروه سه نفره نسبت به گروه دو نفره، یک عضو بیشتر دارد که در ظاهر تفاوت کم‌اهمیتی است. ولی زمانی که این دو گروه را دقیق‌تر مقایسه کنیم، پی‌می‌بریم که همین عامل، تفاوت‌های مهمی به دنبال می‌آورد. در گروه دو نفره، کناره‌گیری هر یک از اعضا، به نابودی گروه می‌انجامد. در واقع گروه دو نفره چیزی غیر از اعضایش نیست و هیچ واقعیتی فراتر از اعضای خود ندارد. در این گروه، فرد، تنها با فرد رابطه دارد و از رابطه فرد و گروه خبری نیست. اما زمانی که گروه دو نفره به گروه سه نفره تبدیل می‌شود، تغییرات مهمی رخ می‌دهد. یک عضو جدید، موجب پیدایش دو رابطه جدید می‌شود. غیر از رابطه «الف - ب» دو رابطه «الف - ج» و «ب - ج» نیز ممکن می‌شود. پیدایش این دو رابطه جدید چه نتایجی در پی دارد؟ عضو سوم می‌تواند نقش واسطه و داور را در میان دو عضو پیشین ایفا کند و از این طریق، تنش‌ها را کاهش دهد و از فروپاشی گروه، پیشگیری کند یا می‌تواند میان دو عضو دیگر تضاد و تفرقه ایجاد کند و از این تفرقه برای رسیدن به منافع خودش استفاده کند. در گروه دو نفره این کنش‌ها برای افراد امکان‌پذیر نبود ولی در گروه سه نفره ممکن شد. در گروه سه نفره، رابطه فرد و گروه امکان‌پذیر می‌شود و هر کدام از اعضا می‌تواند به نمایندگی از گروه، چنین کنش‌هایی را انجام دهد. در گروه سه نفره علاوه بر اعضا، پدیده جدیدی به نام جمع نیز به وجود می‌آید که محصول عضویت همان فرد سوم بود.

افزایش جمعیت، آثار اجتماعی و فرهنگی دیگری هم به دنبال می‌آورد. در گروه‌های کوچک، اعضا می‌توانند با یکدیگر ارتباط رو در رو و مستقیم داشته باشند و با داد و ستد با یکدیگر، نیازهای خود را برطرف کنند. ولی وقتی جمعیت یک گروه افزایش پیدا کند و به یک گروه بزرگ تبدیل شود، روابط متقابل اعضای آن پیچیده‌تر می‌شود و دیگر، روابط بی‌واسطه ممکن نخواهد بود. از این پس، روابط به کمک «نهادها» برقرار می‌شود. - مثلاً در گروه‌های کوچک‌تر، معامله پایاپای، نیاز اقتصادی اعضا را برآورده می‌ساخت ولی برای گروه‌های بزرگ‌تر، واسطه‌ای مانند پول، ضرورت می‌یابد. زبانی که یک گروه کوچک‌تر با آن سخن می‌گویند، پیچیدگی‌های زبان یک گروه بسیار بزرگ را ندارد - افزایش جمعیت باعث پدیدار شدن مسائل نوظهوری می‌شود که جهان اجتماعی باید با استفاده از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های خود به آنها پاسخ دهد. جهان اجتماعی با گسترش نهادهای موجود و ایجاد نهادهای جدید، برای رفع این مسائل چاره‌اندیشی می‌کند. هر نهاد، مجموعه‌ای از عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نمادهاست که برای رفع نیاز ویژه‌ای اختصاص می‌یابد. از این رو گسترش نهادی، همان گسترش فرهنگ و معانی جهان اجتماعی است. بنابراین لازمه بسط هویت جهان اجتماعی، افزایش جمعیت است.

۱- نبود شرط اول، جامعه مشرک (جامعه‌ای که براساس عقاید و ارزش‌های باطل شکل می‌گیرد) می‌سازد و نبود شرط دوم، جامعه فاسق (جامعه‌ای که اعضای آن عقاید و ارزش‌های حق را می‌شناسند ولی به آنها پایبند نیستند) می‌سازد که هر دو مغایر با هدف اسلام‌اند. از این رو هم کمیت جمعیت (تعداد لازم و کافی)، هم کیفیت جمعیت (حامل و عامل فرهنگ حق بودن) در بسط و تداوم هویت جهان اجتماعی توحیدی مؤثرند.

● سیاست‌های جمعیتی

فرزندآوری نیاز فطری انسان‌ها و تأمین جمعیت، از کارکردهای مهم نهاد خانواده است. ولی ممکن است در مواقعی اختلال در نهاد خانواده، جهان اجتماعی را با کاهش جمعیت مواجه کند. **چهار مورد از عوامل کاهش جمعیت و سالمندی جمعیت در غرب را بنویسید. خرداد ۹۹** امروزه جوامع غربی به علت‌هایی مانند بالا رفتن سن ازدواج، افزایش بی‌ثباتی، فروپاشی خانواده‌ها و طلاق، رفاه‌زدگی، عافیت‌طلبی و مصرف‌گرایی و به دنبال آن، هزینه پنداشتن فرزندان و... با مسئله کاهش جمعیت و عوارضی چون پیری و سالمندی جمعیت مواجه‌اند.^۱

منظور از سیاست‌های جمعیتی چیست؟ خرداد ۹۸ دی ۹۸ [در مواقعی که جهان اجتماعی با کاهش یا رشد جمعیت مواجه می‌شود، نهاد سیاست که مسئولیت هماهنگی نهادها را برعهده دارد، برای حل مشکل جمعیت چاره‌اندیشی می‌کند و با همراهی و همکاری مردم تدابیر و راه‌حل‌هایی را به اجرا در می‌آورد که «سیاست‌های جمعیتی» نامیده می‌شود] سیاست‌های جمعیتی می‌تواند در راستای رشد یا کاهش جمعیت باشد.

کشور ما در چه دوره‌هایی سیاست کاهش جمعیت را اجرا کرده است؟

ایران ما در دو برهه زمانی، سیاست‌های کاهش جمعیت را اجرا کرد. ۱. یک بار پیش از انقلاب اسلامی که از سال ۱۳۴۵ تا زمان پیروزی انقلاب به طول انجامید و طی آن میزان رشد سالانه جمعیت، از حدود ۳/۱ به ۲/۷ درصد در سال کاهش یافت.

۱- کاهش جمعیت، شاخص و نشانه جهان اجتماعی متجدد است، زیرا قوام خانواده و فرزندآوری در گرو محبت، ایثار و فداکاری است ولی در جهان متجدد به دلیل فردگرایی و اصالت لذت، این محبت و ایثارگری کاهش می‌یابد که به فرزندآوری کمتر و کاهش شدید جمعیت و فرو افتادن این جوامع در چاله جمعیتی می‌انجامد. هم‌اکنون این جوامع برای جبران کاهش جمعیت، سیاست‌های تشویقی و همچنین پذیرش مهاجران را در دستور کار خود قرار داده‌اند.

ایران در چندین برهه ی زمانی، سیاست‌های کاهش جمعیت را اجرا کرد. غ

ایران در دو برهه ی زمانی، سیاست‌های کاهش جمعیت را اجرا کرد. ص

2 دیگر بار، بنا به ضرورت از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۰ سیاست کاهش جمعیت اتخاذ و اجرا شد که در نتیجه آن میزان رشد سالانه جمعیت از ۳/۹ به ۱/۳ درصد کاهش یافت. تداوم این روند در آینده می تواند آثار زیان باری در پی داشته باشد. آیا می توانید به برخی از آنها اشاره کنید؟

چه عاملی زمینه ی تغییر و بازنگری در سیاست کاهش جمعیت را ضروری ساخت؟

کاهش بیش از حد و کم سابقه رشد سالانه جمعیت، زمینه تغییر سیاست های جمعیتی را فراهم آورد. از سال ۱۳۹۰ تجدید نظر در سیاست های کاهش جمعیت شروع شد و سرانجام در سال ۱۳۹۳ اصول کلی سیاست های جمعیتی کشور تصویب گردید.

بخوانیم و بدانیم

منظور از نسل کشی یا پاک سازی جمعیت چیست؟

هرگونه اقدام به نابودی و حذف فیزیکی کل یا بخشی از جمعیت یک گروه بومی، قومی، مذهبی و... را نسل کشی یا پاک سازی نسلی می گویند. پدیده نسل کشی در جهان، نشانگر ابعاد هویتی جمعیت است.

در گذر زمان، نسل کشی های بسیاری انجام شده است. **چند مورد از نسل کشی هایی که در طول تاریخ انجام گرفته است را نام ببرید**

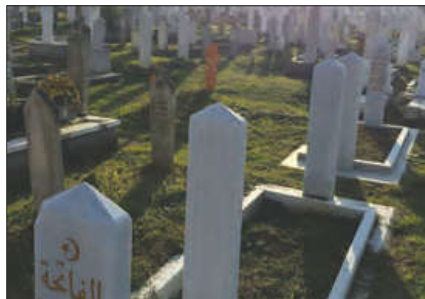
۱ اروپاییان در هجوم به قاره آمریکا برای تأمین سلطه خود، به نسل کشی و از بین بردن ساکنان بومی پرداختند و در یک مقطع پنجاه ساله، پانزده میلیون سرخ پوست را نابود کردند و مناطقی نظیر هائیتی، کوبا، نیکاراگوئه و سواحل ونزوئلا را که تراکم جمعیتی بالایی داشتند، از جمعیت خالی کردند.

۲ دو نسل کشی در بوسنی صورت گرفت؛ یکی در سربرنیتسا در سال ۱۹۹۵ و دیگری در طول جنگ ۱۹۹۲-۱۹۹۵ در سراسر بوسنی.

۴ رژیم اشغالگر قدس برای تغییر ترکیب جمعیتی سرزمین های اشغالی و بیشتر شدن تعداد یهودیان نسبت به مسلمانان و اجرای طرح های توسعه طلبانه خود، ضمن حذف فیزیکی اعراب مسلمان و آواره کردن آنها به جذب مهاجران یهودی از سراسر دنیا و کوچ دادن آنها به سرزمین های اشغالی اقدام می کند.

■ اجرای طرح های توسعه طلبانه رژیم اشغالگر قدس و تلاش برای تغییر ترکیب جمعیتی سرزمین های اشغالی

■ قبرستان مسلمانان - سارا ابو

پیشنهاد دهید

متن «سیاست های کلی جمعیت» در جمهوری اسلامی ایران را در کلاس مطالعه کنید، سپس یک بند از آن را به دلخواه انتخاب کنید و بگویید اگر شما به جای مدیران و مسئولان کشور بودید، برای تحقق آن چه می کردید؟

در برهه های زمانی زیر، به ترتیب، چه نوع سیاست های جمعیتی در ایران اتخاذ شده است؟

الف- از سال 1345 تا زمان پیروزی انقلاب اسلامی: سیاست کاهش جمعیت

ب- از سال 1390: تجدید نظر در سیاست های کاهش جمعیت

ج- از سال 1393: تصویب اصول کلی سیاست های جمعیتی کشور

د- از سال 1368 تا 1390: سیاست کاهش جمعیت

منظور از هویت اقتصادی جامعه چیست؟ کنش اقتصادی را تعریف کنید

به آن دسته از فعالیت‌های روزمره که برای تهیه و تولید وسایل ضروری زندگی و رفع نیازهای مادی و معیشتی خود و دیگران انجام می‌دهیم، کنش اقتصادی می‌گویند. کنش‌های اقتصادی ما، بخشی از کنش‌های اجتماعی هستند؟

حضور فعال و مؤثر افراد جامعه در شکل‌گیری هویت اقتصادی

نهاد اقتصادی چگونه شکل می‌گیرد؟
کنش‌ها، روابط و قواعدی که حول تولید و مصرف کالا و خدمات و توزیع درآمد و ثروت صورت می‌گیرد، نهاد اقتصاد را شکل می‌دهد. می‌دانید که نهادها در تمامی جوامع وجود دارند، ولی انواع و اشکال متفاوتی دارند. آیا اقتصاد نیز این‌گونه است؟ در هر جامعه‌ای، اقتصاد در رابطه با سایر نهادها شکل می‌گیرد و با آنها تناسب پیدا می‌کند. از این رو یکی از وجوه تمایز جوامع، اقتصاد و مؤلفه‌های اقتصادی آنهاست. منظور از هویت اقتصادی جامعه چیست؟ شیوه‌های تقویت و تضعیف آن کدام‌اند؟

چرا افراد در معرفی خود، بعضی از ویژگی‌ها، مثل مصرف‌کننده یا مالیات‌دهنده را به زبان نمی‌آورند؟

افراد خود را کارآفرین، تولیدکننده، کارگر، کارمند، تاجر و... معرفی می‌کنند. همه ما مصرف‌کننده یا احیاناً مالیات‌دهنده نیز هستیم؛ ولی به دلیل اینکه ما را از دیگران متمایز نمی‌کند، آن را به زبان نمی‌آوریم. برخی از افراد کم‌فروش، محتکر، دلال و... هستند ولی به دلیل صد ارزش بودن، این کار خود را مخفی می‌کنند. آیا این عناوین

چرا افراد برخی از ویژگی‌ها، مانند کم‌فروش، محتکر، دلال و... را مخفی می‌کنند؟

همه نشانگر هویت اقتصادی افراد نیست؟

آیا تنها می‌توان از هویت اقتصادی افراد سخن گفت؟ یا اینکه گروه‌ها، سازمان‌ها، کشورها و جهان‌های اجتماعی نیز دارای هویت اقتصادی هستند؟ آیا مجمع خیرین مدرسه‌ساز، انجمن حمایت از بیماران خاص، شرکت تعاونی و... که دور هم جمع می‌شوند تا خدمتی به دیگران ارائه کنند، هویت اقتصادی ندارند؟ جوامع مختلف نیز هویت اقتصادی دارند. از

این رو در معرفی جوامع، به ویژگی‌های اقتصادی آنها اشاره می‌کنند. مثلاً از اقتصادهای دانش‌بنیان؛ تک محصولی (مانند اقتصاد نفتی)؛ مقاوم / شکننده؛ دستوری / غیر دستوری؛

چند مورد از ویژگی‌های اقتصادی جوامع را نام ببرید

سرمایه داری / سوسیالیستی / اسلامی؛ و... یاد می‌کنند. ویژگی‌های هویت اقتصادی جامعه ما کدام‌اند؟

دستاوردهای اقتصاد ما

اقتصاد امروز ما، محصول رویدادهای گذشته و عملکرد کنونی ماست. این اقتصاد از سویی انواع دستاوردهای اقتصادی مانند **1** گسترش بهره‌مندی مردم کشور از آب و برق و گاز و ارتباطات، **2** ایجاد زیرساخت‌های مختلف مثل سدها و نیروگاه‌ها، **3** توسعه ظرفیت تولیدی کشور در انواع محصولات، **4** ارتقای شاخص‌های بهداشت و درمان، **5** موفقیت‌های علم و فناوری، **6** سازندگی خرابی‌های ناشی از جنگ، **7** جبران برخی عقب‌ماندگی‌های تاریخی، **8** مقابله با تحریم‌ها و... را در پی داشته است و از سوی دیگر با معضلاتی چون تورم، بیکاری، وابستگی به نفت، توزیع نابرابر امکانات، تجمل‌گرایی و غلبه فرهنگ مصرفی و... دست به گریبان است.

■ مجتمع تولیدی مپنا

تاثیر سرمایه‌های نفتی بر اقتصاد را بنویسید. دی 99

از جمله عوامل شکل‌گیری اقتصاد کشور ما در طول تاریخ چه بوده است؟

از جمله عوامل شکل‌گیری این اقتصاد در طول تاریخ معاصر ایران، کشف نفت و سرمایه‌های حاصل از فروش نفت به خارجیان بوده است. اگرچه سرمایه‌های نفتی می‌تواند به انواع دارایی‌ها و ثروت‌ها مانند صنایع و کارخانجات تولیدی مختلف تبدیل شود؛ اما اگر به درستی استفاده نشود، می‌تواند اقتصادی وابسته ایجاد کند که رشد و افول آن، به قیمت و درآمد نفتی وابسته

است. آیا دربارهٔ آثار نوسانات قیمت نفت بر یک اقتصاد وابسته چیزی می‌دانید؟

اسیب‌های مبتنی بر اقتصاد نفتی را بنویسید. (دکتر دو مورد کافی است) خرداد 99
1) چنین اقتصادی از آن جهت که درآمد هنگفت و بدون زحمتی ایجاد می‌کند، باعث شکل‌گیری تولید ملی ضعیف و شکننده‌ای می‌شود که مستقیم و غیرمستقیم وابسته به نفت است؛ دولت بزرگی به وجود می‌آید که می‌کوشد رفاه اقتصادی را به مدد نفت و نه رواج کسب و کار، افزایش دهد و حتی هزینه‌های آموزش و بهداشت را - که در بیشتر نقاط دنیا از محل مالیات‌ها پرداخت می‌شود - به کمک درآمدهای نفتی تأمین کند.

چرا اقتصاد حاصل از اقتصاد تک محصولی پایدار نیست؟ شهریور 98

این وضعیت می تواند در کوتاه مدت احساس رفاه بیشتری را آن هم با نوسانات زیاد برای مردم به ارمغان آورد؛ اما پایدار نیست. در مقابل وضعیت شکننده ای را به وجود می آورد که می تواند مورد سوء استفاده طمع ورزان بین المللی قرار گیرد و از آن به عنوان ابزاری برای ایجاد فشار بر جامعه استفاده کنند. انواع تحریم های اقتصادی نفتی و مالی با چه رویکردی علیه کشور ما اتخاذ شده است؟ است تا اولاً درآمد نفتی کشور را محدود کنند؛ ثانیاً از انتقال آن به کشور ممانعت ورزند.

هجوم اقتصادی به ایران تاریخی طولانی دارد و در ادوار مختلف از سوی استعمارگران غربی به صورت های مختلفی دنبال شده است. این کار در زمان قاجار با تلاش برای اخذ امتیازات مختلف مانند امتیاز رویترو و رژی و... و در دوره پهلوی از طریق تاراج نفت، فروش جنگ افزار و کالاهای مصرفی و صنایع مونتاژ و تخریب بنیان های تولید ملی به ویژه روح خودباوری ملت ایران انجام شد. در مورد نقش اصلاحات ارضی در تخریب کشاورزی ایران چه می دانید؟

آیا تهاجم اقتصادی استعمارگران غربی در طول تاریخ، علیه سایر ملت ها، اعمال می شده است؟ چرا؟

مقابل، واکنش های آنها را در پی داشته است؛ چرا که اقتصاد، روزنه ورود استعمار و نابودی هویت سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جوامع به شمار می رود. (کمپانی هند شرقی انگلیس که با ماهیت اقتصادی و تجاری فعالیت می کرد، عملاً ابزاری برای هویت زدایی و غارت و چپاول دارایی های عظیم مردم هند بود و مقاومت مردم هند به رهبری گاندی، نمونه ای از واکنش به چنین اقداماتی بود.)

عامل اصلی هویت یابی افراد و جوامع غربی چیست؟

جهان غرب، هویت خود را بر اساس اقتصاد شکل می دهد و سرمایه داری، عامل اصلی هویت یابی افراد و جوامع غربی است. در این جهان، هویت انسان ها و جوامع، بیش از هر چیز به دارایی و توان اقتصادی آنها وابسته است. جوامع دیگری که به تبعیت از غرب، رویکرد سکولار و دنیوی دارند نیز هویت سرمایه داری پیدا می کنند.

این جهان اجتماعی در اقتصاد هیچ مانعی را بر سر راه خود بر نمی تابد و در مسیر گسترش خود، شیوه های اقتصادی غیر سرمایه دارانه را در سراسر جهان نابود می کند.

دی 97

۱- شیوه سرمایه داری یعنی جستجوی سود از طریق بازار. در این شیوه اقتصادی، هدف کنش گران و بنگاه های اقتصادی، به دست آوردن حداکثر سود است و وسیله آنها استفاده از علوم تجربی برای ساماندهی حسابگرانه و دقیق مؤلفه های اقتصادی (کار، سرمایه، مواد، فناوری و...) برای تضمین حداکثر سود است. این اقتصاد نه براساس رفع نیاز انسان ها بلکه بر محور سود شکل می گیرد. از این رو بیشترین تخریب ها در طبیعت و منابع طبیعی را در پی داشته و در موارد بسیاری با فطرت انسان ها ناسازگار بوده است. انسان ها می توانند با هدف رفع نیازهای خود و دیگران دست به فعالیت اقتصادی بزنند و در این راستا از تمامی ظرفیت های پیدا و پنهان عالم و آدم استفاده کنند. در طول تاریخ همواره شیوه های اقتصادی دیگری غیر از شیوه سرمایه داری مانند شیوه های همیاری، تعاونی، دولتی، سوسیالیستی و... وجود داشته است. آیات زیر به وضوح تقابل نگاه قرآن را با اصالت بخشیدن به سرمایه و شیوه های سرمایه دارانه نشان می دهد. «هر کس تقوای الهی پیشه کند، خداوند راه نجاتی برای او فراهم می کند و او را از جایی که گمان ندارد روزی می دهد» (طلاق، ۲). «اگر اهل شهرها و آبادی ها، ایمان می آوردند و تقوا پیشه می کردند به یقین برکات آسمان و زمین را بر آنها می گشودیم» (اعراف، ۹۶). «گر آنان آنچه را از سوی پروردگارش بر آنها نازل شده برپا می داشتند از آسمان و زمین روزی می خوردند» (مائده، ۶۶) «ای پیامبر از اموال آنها صدقه ای (زکات) بگیر تا به وسیله آن، آنها را پاک سازی و پرورش دهی» (توبه، ۱۰۳) «خداوند را نابود می کند و صدقات را افزایش می دهد» (بقره، ۲۷۶)

چرا جوامع غربی علیه ایران جنگ اقتصادی تمام عیاری به راه انداخته اند؟ شهریور ۹۹
 بنابراین برخی از کشورهای سلطه‌گر غرب، که از سویی اقتصاد را اساس همه چیز می‌پندارند و از سوی دیگر، تمامی شیوه‌های اقتصادی غیر سرمایه‌داری را نابود شده می‌بینند، پاشنه آشیل ایران اسلامی را اقتصاد می‌دانند؛ از این رو جنگ اقتصادی تمام عیاری را علیه کشور ما به راه انداخته‌اند.

اقتصاد مقاومتی چیست. دی ۹۷ **چهار مورد از ویژگی های اقتصاد مقاومتی را بنویسید خرداد ۹۸**
 در چنین موقعیتی راه نجات اقتصاد ایران و احیای هویت آن چیست؟ ایران اسلامی، آرمان‌سازی هویت اقتصادی خود را با اجرای قانون اساسی و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی تعقیب می‌کند. اقتصاد مقاومتی، الگویی از اقتصاد پیشرفته، مستقل و مستحکم است که با باور به تعالیم حیات‌بخش اسلام و اتکا به ظرفیت‌های مولد مردمی و دولتی، روحیه جهادی، خلاقیت، نوآوری، امید، همبستگی، و با حضور فعال و مؤثر در تعاملات جهانی، برای مردم ایران، امنیت، رفاه و پیشرفت توأم با عدالت؛ و برای جهان اسلام و بشریت الگویی ایرانی - اسلامی از رشد و شکوفایی را به ارمغان می‌آورد.
 مردم و دولت ایران می‌کوشند براساس عدالت، با اتکا به دانش و فناوری و با تأکید بر استقلال، خودکفایی، منع خام‌فروشی ثروت‌های طبیعی^۱، حفظ اقتدار و عزت ملی، درون‌زایی در عین برون‌گرایی^۲ هویت اقتصادی نوینی را در این سرزمین پایه‌ریزی کنند. این هویت اقتصادی در مقابل انواع مشکلات و موانع، مقاوم و پایدار می‌شود تا بتواند مسیر پیشرفت را بدون تأثیرپذیری از دشمنی‌های بیرونی و موانع درونی طی نماید.

پیشنهاد دهید

- متن «سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی» در جمهوری اسلامی ایران را در کلاس مطالعه کنید و با توجه به آن، به سوالات زیر پاسخ دهید.
- سازوکارهای مقاوم‌سازی اقتصاد ایران در برابر موانع داخلی و خارجی پیشرفت کدام‌اند؟
 - شما دانش‌آموزان برای تحقق اقتصاد مقاومتی چه مسئولیتی بر عهده دارید؟

۱- فروش نفت خام بدون تبدیل آن به مواد دارای ارزش افزوده بالاتر، مانند محصولات پتروشیمی در داخل.
 ۲- اقتصادی که مانند چشمه‌ای از درون بجوشد و بر تولید داخلی قوی خود متکی است ولی صرفاً برای خود تولید نمی‌کند؛ بلکه آن را به صورتی متعادل با سایر کشورها مبادله می‌کند.

مفاهیم اساسی

ابعاد عینی هویت،

خلاصه کنید

– هر جهان اجتماعی برای گسترش و پیشرفت به جمعیت مناسب نیاز دارد.

آنچه از این درس آموختیم

راهکارهایی که برای حل مشکل جمعیتی اندیشیده می شود چه نام دارد؟ دی 97

- الف- سیاست های تشویقی
- ب- سیاست های جامعه
- ج- سیاست های جمعیتی
- د- سیاست های توزیع متعادل جمعیت

افزایش جمعیت یک جامعه زمینه ساز گسترش چه عامل مهمی است؟ دی 97

- الف- گسترش وضع اقتصاد
- ب- گسترش شهرنشینی
- ج- گسترش فرهنگ
- د- گسترش جمعیت جوان